

zeruho **ARGIA**

1976-Urtarrila-18 - XXVI garren urtea 671 zenbakia

GUIPUZKOAKO DIPUTAZIOAN
HAUTESKUNDEAK
APERRIBAY
ARALUCE
BERGARECHE

BISIGOTIKOA EUSKAL HERRIAN

MINA

**JAMON
OCIDO**

**LURRAREN EMAITZAK!
LURRAREN OSASUNA!**

MANOS DE CERDO

GUISO

¡K! ¡!

MINA

e YORI
MINA SA • HUASTE, PAMPONA

Alchicha
MINA

MIN

NA

CHON
tra

 CHO

MINA
E GRAS

CALL

INA

FIDERRAK BEZAIN EGOKIAK ZALDIVIA TEL. 880500

zeruko ARGIA

Jabea:

Nafarroa, Kantauri eta Aragoi-
ko Kaputxinoak.

Burlada, Kale Nagusia, 50-1

Donostia, Okendo, 22

Telf. 41-95-88

Zuzendaria:

Kaletano Ezeiza Iturriza

Antolatzaileak:

Donato Unanue, Mikel Atxaga
eta L.A. Aranberri

Berri-emaleak:

M. Bujanda (Irulñia), Odile Kru-
zeta (Eibar), L. Baralazarra
(Markina), Axari (Idiazabal),
Idiakez (Deba), Alix Trueba (Ka-
rrantza), Etxetxukoak (Herrera),
Sistiaganeko Pello (Lezo), M. Ize-
ta (Baztan), Uztarri (Oiartzun),
Mendiaga (Arrasate), Ertxin-Ha-
rri (Zestoa), Murumendi (Bea-
sain), Katazuri (Durango) eta
abar.

HARPIDE SARIA:

Barruan 600 pezeta

Korreo batasuneko
herrietan 700 pezeta

Atzerrietako beste
herrietan 850 pezeta

Airez, alde z aurretik
galdetu

Salmenta (ale
bakoitza) 20 pezeta

Moldiztegia eta idazkola:

«Graficas Navasal»

Camino de las Canteras, s/n.

IRUINEA

D.L.: 80-1963

NON ZER

DIPUTAZIOAN HAUTESKUNDEAK ... 3

ARTE BISIGOTIKOA EUSKALERRIAN,
ZALDUENDOKO SAN JULIANEN ELIZA-
TXOA, Lekuona Zaarrak ... 4-5

ELIZAREN BERRI, Amuntsa ... 6

ON KOSMERI, BETIKO AGUR?, Arostegi ... 7

NEKAZARITZA, Joxe Alkiza ... 8

GIPUZKOAREN DIRU AURRERAPENAK
ETA ZERGA, Ansola ... 9

EUROPA BERRIA, Donato Unanue ... 10

DIPUTAZIOKO LEHENDAKARIGAIK
MINTZO ...

EUSKAL HERRIETATIK ... 26-27

LIBURU KRITIKAK ... 28-29

KULTURA GAIK ... 30-31

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etzekoa: 65 19 60

Landolakoa: 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkiña:

Landolakoa: 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

ERAMAN-EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes ALE

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

Transportes **an**kar s. a.

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Donosti-Aurrerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko aziak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perla Joan
etorriak

Baserriaren alde

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Eneriz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazaguiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

JOSE ZINKUNEGIREN OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

DIPUTAZIOAN HAUTESKUNDEAK

Hiru gizon dira Gipuzkoako Diputazioko Lehendakaitza eskura asmoz ari direnak: Aperribai, Debako alkatea, Araluze, Diputazioko lehendakari zaharra eta Bergaretxe, Irungo alkatea.

Hiru lehendakari gai. Hamalau diputaduren artean erabakiko da nor izango den lehendakari. Honez gero bakoitzak ondo jakingo du, noski, zein dituen alde eta zein kontra. Dena den, hil honen 18an mundu guztiak jakingo du nor den Diputazioko lehendakari.

Ezeren aginpiderik ez duten museo zahar batzuk bilakatu zaizkigu Diputazioak. Berrogei urte hauetan ez dute ezertarako balio izan. Goikoen esanera ihardun dute erabat. Ez dute ezeren nortasunik agertu. Kalean iskanbilan zebilen jendearen bahitegi izateraino iritsi dira inoiz.

Euskal Herrian egiteko haundia izan dute Diputazioek. Azkeneko berrogei urte hauetako jokabideez, ez ditzakegu behar bezala epaitu eta neurtu.

Euskal Herriak bere kabuz jokatzeko aukera izan zuenean, gauzak taxuz egiten bazekien. Erabaki gutxi hartu ohi zen goitik behera.

Herri edo udal bakoitzak bere agintariak aukeratu ohi zituen. Urte beterako aginpidea izan ohi zuten. Herriko gorabeherak batzarre irekietan aztertzen, eztabai-datzen eta erabakitzen zituzten.

Baina Probintzi eta Euskal Herri osoarekiko arazorik ere izan ohi zen. Probintzika bildu ohi ziren herri bakoitzeko ordezkariak. Bi urtetatik behin bildu ohi ziren bizkaitarrak Gernikako Arbolaren ondoan. Gipuzkoarrek urtean behin biltzea erabaki zuten, arabarrak, berriz, urtean bitan batzartu ohi ziren. Eta Nafarroak erresumaren arabera jokatu ohi zuten.

Batzarre Nagusi hauetan lantzen eta erabakitzen ziren guztiei begira egiten ziren legeak. Erregeren aginduek eta legeek ere, balioko bazuten, Batzarre honen oniritzia behar zuten izan. Batzarre Nagusiak zuen, beraz, legegintzarako eskubidea.

Legeak ipintzea, ordeak, ez da aski. Bete erazi egin behar dira, ahuntzaren gauerdiko eztularen antzo bilaka ez daitezen. Hona euskal Diputazioen iturburua eta

egitekoa. Batzarre Nagusiak ezin zitezkeen noiznahi egin. Batzarre Nagusian erabakitakoak bete eraziko zituen Batzorde bat, erakunde bat behar zen.

Diputazioak ez dira Erregek sortuak. Herri bakoitzetik Batzarre Nagusian bildu ohi ziren ordezkariak sortu zuten erakunde hau. Batzarre Nagusitik Batzarre Nagusira zuten aginpidea diputaduek. Herriak ematen zien aginpidea eta herriak kentzen zien. Eta Herriak eskatzen zizkien kontuak Batzarre Nagusian.

Foruak edo Lege Zaharrak zain, zergak bil, herriaren dirua herri zerbitzutan erabil, legehausleak zigortu eta zentza eta abar ziren Diputazioaren egitekoak.

Baina euskaldunon demokrazia honek izan du eroririk kondairan zehar. Batetik, frantsesen erasoak jasan zuen. Frantsesek Bidasoaz handikako Euskal Herria ez ezik Hego Euskal Herria ere eskuratu eta menderatu zuten. Nafarroa, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoa ere hartu zituen Napoleonek. Gerrate hartan ahal zutena egin zuten Euskal Diputazioek.

Bestalde, Cadizko Gorteetako haize berriak euskal demokrazia hankaz gora botatzeko aitzaki bilakatzen dira. Euskal Herria bere eskubideak, bere legeak, bere askatasuna, bere ohiturak eta nortasuna galtzen ari zen.

Halere azken errepublika garaian indarberritzen ari zen. Euskal Diputazioek bazuten halako itzal bat.

Baina 1936garrengo gerrateak ihartu zuen euskal lore guztia. Arrazoiak balio ez zuen garaia zen. Indarrak bakarrik balio zuen. Irabazleak ziren nagusi. Gure Herriak galdu egin zuen indarrezko burruka hartan.

Geroztik Madrilgo politikaren ordezkari izan dira Diputazioak. Ez dira Herriaren ordezkari izan. Herriak ez du horko erabaki eta agintariekin zerikusirik izan. Ez dira euskaldunon Diputazio izan.

Diputazioak indartu nahia sumatzen da berriro. Hiru lehendakari gai dira Etxe Haundiaren jabegoa hartu asmoz. Herriak ez du hitzik oraingo honetan. Herriak berriro hitza izan dezan urrats bat, bide bat, izango ote da?

Ikuskizun da oraindik dena. Herriak saiatuz bakarrik eskuratuko du berea duena.

ARTE
BISIGOTIKOA
EUSKALERRIAN

ZALDUENDOKO SAN

Joan dan udazken ortan berri on bat izan degu, Arte-aldetik, Euskalerriarentzat. Ermita bisigotiko bat «agertu» dala Araba-lurrean, Gipuzkoatik bertan —iya muga— Zalduendon, Arayatik ez urruti.

Agirian zegoen; bañan, askotan gertatzen dana, iñork ez aintzakotzat artzen. Araya eta Zalduendo bion arteko bixkar batean zegoen, edozeñentzat ikusgarri. Bear bada, iñor gutxi ibiltzen dan lekuan, ori bai, bañan ez baztar batean ere. Iñork ez aintzakotzat artzen, ordea.

—oOo—

Ermita, San Julianena da.

Antziña-antziñako Santua, San Julian. Araban eta Nafarroan jaiera aundikoa izana; Ermita asko ditua. Na. Araban bertan bost-bat; eta aietan bat, or auzoko Alagrian.

Ermitaren izen jatorra, «Astreako San Jlian» da. Astrea, leen iñoiz Erri ta Parroki izandakoa; gaur «er-mu» dagona (*despoblado*).

—oOo—

«Berri ona» esan degu, berri pozkarria. Izan ere, ala da. Beti lan-tua jotzen ari gera, Euskalerrian antzinate aundiko Eliz-zantzurik ez degula. Gotiko ugari bai; bañan romaniko, urri; pre-romaniko, mozarabe, oso gutxi; bisigotikorik, bat-ere ez; bisigotikorik nai duanak, Kogollako San Millaneraño joan bear duala... Eta, ori dala-ta, beste ondorengo garratzagoak ere atera nai izan bait dituzte batzuren batzuek: guzti ori, kristautasuna Euskalerrian oso berandu sartu izanaren señaile dala, alegia...

Orra bada, gauzak nola diran. Zalduendon Ermita bisigotiko bat. Beste edozein Eliza bisigotiko bezela-bezelakoxea. VIII gizaldia baño leenagokoa, moreria baño leenagokoa; Sebillako San Isidororen eta San Leandroren garaikoa. As-

tigarribia baño zaarragoa. Orra, gauzak nola diran...

—oOo—

«Azaltzea» nola izan dan?

Itz bitan. Arabako Aldundiaren aginduz, Araba-lurrean Arte ta Arkeologiaren kargu duan San Kristobal Jaunaren begi argi-argiaren egitez. Oraindik olako geiago ere arkituko dizkigun Jaun azkarraren begi argiz.

Eta bego orain gauza au bere-ortan. Beste bat arte.

—oOo—

Bañan, azter ditzagun orain, Elizatxoaren zer-nolako batzuek; bisigotiko-kutsu jatorrak.

Ermita —Elizatxoa— ez da, ez aundi ez apañetakoa ere. Bañan duan izaera guztia bisigotiko jatorra du. Asi lurretik eta tellaturaño.

Guk iru gauza aztertuko da aitortuko dizkiogu batez ere: ormagintza (arriak tratatzeko era), tellatu-egatz-aldea, eta absideko (Al-

dare-Nagusi-aldeko) leiatil polit bitxi-bitxia.

ORMAGINTZA

«Argintza» esan dezakeguna. Arriak ormaetan tratatzeko artea.

Gure Astreako Ermita, beste zenbait Ermita bisigotikorekin konparatzen badegu —Burgos-Larako Quintanilla de las Dueñasarekin, adibidez— biotan arriak «tratatzeko artea», berdin-berdiña arkituko degu. Arriak aundiak —Ermita txiki baterako izanik batez ere—; arri sillareak, ondo landuak; orma-kan-toietan sillareak, ez geroztiko argiñak ipintzen dituzten bezela, beti txandan, bat luzeka ta bestea zabalka, datozen bezela baizik; sillareak, aldian bein ukalondotxo bat —eskuadratxo bat— dutela, aldameneko sillarearekin obeto tratatzeko... Nolanai dala, arririk geienak arri aundi, sillare, landu... (Ikus 1go edergarria).

JULIANEN ELIZATXOA

TELLATU-EGATZ-ALDEA

Elizatzxoak, tellatu-egatz-azpian, kornisa txafianatua du, Kogollako San Millan Goikoaren antz-antzekoa —San Millan ere bisigotikoa bait da, bisigotiko jatorra—. Eta tellatu-egatza, abside-aldean, «bi uretara», «motxoloan», txorroan, salbota moda zaarrean buruan txapela txorroan bezela: patxara apain, jator —Elizari, urrutira ere zaar-egitura aundia ematen dion patxara

ABSIDEKO LEIATILLA

Beste zer-nolakoak jatorrak badira-ta, au oraindik jatorragoa degu. Abside-absidean dagon leiati-lla monolitikoa. Astigarribiakoaren zerbait-antzekoa. Astigarribian leiati-lla arri askoz egiña dala ezik —arria arriaren gañean, alegia—; bañan gure Astrean leiati-lla arri bakar batean egiña, «leio monolitikoa» da; arri bakarra —losa, obeto— erdi-erdian zulatua, zuloak «leiotzakoa» egiten duala, andik argia sar dedin... Gure Astrean, leiati-lla, saietara luzexka da, luzexka goitik beera, bañan buruan kurl-antzeko zabalgunen biribilla duala. (Ikus 2'gn. edergarria).

Leio monolitikoen gai ontan, oso ezagunak dira San Juan de los Bañoskoa eta Santa Maria del Nancokoa.

Gure artean ere, losa bakar bat zulatuaz leiati-llak egitea, ez da gauza arrotza. Arabako, ta Nafarroako zenbait etxek, beren goiko ganbaratan olako leiati-llak izan oi dituzte. Ola, guk gogoan ditugunak, Araban Mendarozketan bat eta Nafarroan Baraibaren bestea.

BESTE ZER-NOLAKOAK

Elizatzxoak, bi aldetatik, tellatu-egazpean, bizpairu gargola ditu,

antropomorfoak, giza-irudiak, biziro kuriosoak... Gañerako guztian ez bait du Elizak beste apain-gairik; oietxek bakarrik.

Elizaren erubea ez da aundia; abside-aldean estu-antxa, gerri-aldean zabaltxeago. Barrerik dana karez zarpeatua.

Presbiterioan, Aldare-maia, arrizkoa —arri askozkoa— absideko or-mari erantsia, leiati-llatik argia artzen duala. Maiak aurreko ertza txafianean landua. Aldare-gañean, leen erliki-ara izandako utsunea.

Sarrerako atea saietsetik, egoal-detik, ez arkiduna, dintelezkoa bai-zik.

SAN JULIANEN BIZITZAKO GERTAERAK

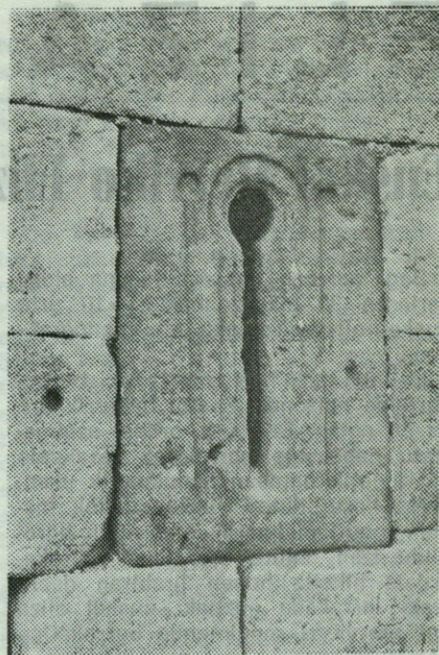
San Julian, «leyenda» aundiko Santua da. Antziña-antziñakoa bait da aren jaiera Sortaldetik Sartal-dera.

Bera, berez, sortaldetarra bide zan. Eta, Martiri bezela ospatzen dan arren, aren bizitzaren ardatz nagusia, leyenda garratz bat da. Gure Goñiko Teodosioren gertakari ber-bera. Bere emaztearentzako sospetxeri txar baten indarrez, bere aita ta ama il zituala, alegia; eta gero bere egite txarraren penitentzia egiñez bizi izan, eta aizenik martiri il zala; eta bera ta bere emazte Santa Basilisa, gaur Martiri bezela aipatzen dirala Kristauidian.

SAN JULIAN ETA GOÑIKO TEODOSIO

San Julian'en eta Goñiko Teodosioren gertaerak elkarrekin duten antza ikusirik, galde lezake norbaitek, nola izan diteken alkarren arteko antz aundi ori.

Egia esan, gauza au gaur guri saiets-alde-lik dagokigun arren, esan dezagun, bazitekeala —gerta

zitekeala— bi gertaerak, orren alkarren antzekoak izan arren, biok benetan bi aldiz gertatuak izatea; errezago usteko gendukeala, ordea, gertaera bera bein bakarrik gertatua izatea, eta gero, denboraren buruan, biri edo geiagori erantsia izatea.

Bañan, dana dala, Teodosioren leiendak Euskalerrrian badu, San Julian enean agertzen ez dan zerbait: San Migelen aipamena, adibidez.

BIDEETATIK URRUTI?

Gauza aipagarri bat da du guretzat Zaldueendoko Ermitak: San Adriango galtzada gipuzkarrarekin duan edo izan dezaken zer-ikusia.

Gaur badirudi, San Julianen Ermita leku mortu batean dagola. Bañan leen ez bait zan ola. Leen, Astrea ta Astreako Eliza, galtzada famatu ta sonatu baten inguruan dago. San Adriango tuneletik beera, Arabara jeisten dan galtzada otsaundikoaren inguruan. Erdi Arorik zaarreanean ere bazan bide baten inguruan...

—oOo—

Zaldueendoko San Julianen Elizatxo bisigotikoa... Orra or naiko pentsagai ta pentsakizun, gure Kristautasunaren antziñatasu nari buruz zerbait pentsatu naiko dute-nentzat.

LEKUONA zaarrak

ELIZAREN BERRI

Euskal Herriko Elizaren batasunaruntz

Begi aurrean dut Anaitasuna aldizkariaren 307-308 zenbakia: «10 urte euskal elizan» delako ale monografi-koa.

Ez noa ale hori epaitzera, bertan partaide naizenez. Epaitu beharrik ere ez du agian. Ezin utz, ordea, azpimarratu gabe, ale horrek ez zezakeela gai aldetik batasun handiagorik ukan, parte hartu duten idazle guztiek mahain inguruan jarrirek elkarrekin boro-bildu izan balute ere. Esan daiteke, ardatz bikoitz honen jirabiran dabil-tzala lerrokada guztiak: euskal eliza bat eta herri mugimendu borrokati-ko xertaturikoa.

Hori dela eta, pozez esan behar dut, irriki grinatsu horren oihartzun mehe bezala edo, gure goi hierarkia-ren aldetik ere, bide hortatik, urrats bat bederen nabari dudala. Nahiz eta, berehala eta segidan, neure errepa-roak azaldu beharrean naizen.

a) Urrats bat.

Entzun nuen, eta irakurri berri-berria dut, bai Donostiako apezpiku-tegiko Aldizkari Nagusia-n (nagusi izen horri mamia ukatu behar diodan arren, edota, hobeto esanik, nagusi eta ez-nagusi kontzeptuak erlatibizat hartu beharko ditudan arren) eta bai Iglesia Viva-n, euskal eliza bateratze-ko zerbaitegin nahiaz dela zenbait jende.

Hain zuzen ere, joan den urriaren 21-23 bitartean saioaldi bat egina dute Loiolan Nafarroa, Bizkai eta Gipuz-koako zenbait apaiz, erlijioso eta lai-kok, Donostiako Setien jaunaren ain-tzindaritzapean.

Eta horrelako saioaldiak jarraitze-Eta horrelako saioaldiak jarraitzeko-tan omen dira.

Aipatu saialdian aztertu zuten gaia, «sozial kanbloak zer-nolako zerikusia artzantzarekin» zuten. Eta Iglesia Vi-va-n irakurtzen ahal dudanez (58/59 alean dakartza bi txostenak), Karlos Abaitua eta Joan Mari Uriartek egin zituzten txostenei guztiz interesgarri derizkiet.

Batak, Abaituak, puntu hau azpima-rratzen du: hiritartzeak pentsamolde monolitikoa hasten duenez eta aniz-tasuna ekarri, erlijiojera tradizional monolitikoa ere pikutara doala; hor-tatik, gure arteko sozial ganbiotik kristau eginkizun edo ihardunaren be-rrinterpretaketa ondorioztatzen du Abaituak.

Besteak, Uriartek, bere sikologi hez-

kundetik abiatuz, fede erantzunak ezinbesteko duen sikologi giza-egitu-raketa azpimarratzen du. Nago, azken urteotan, publikoki Frantzian, baina baita neurri batean gure artean ere, tratatu izan den «erlijio herrikoia-aren» arazoa, eta beronen alde ateratzen delarik, lasterregi eta alderakoiegi ebakitzen duela gure sikologoak. Ha-lere, askotan ahanzten edota oharka-betzen dugun fedearen antropologi oi-narria, argitan ipintzearen merezimen-dua, ezagutu beharrean gaitu Uriartek.

b) Erreparokoak.

Bat. Betiko arazoa. Saioaldia hiru euskal diezesietara mugaturik ageri da: Nafarroa, Bizkaia eta Gipuzkoara.

Eta, Araba? Hango apezpikuak par-terik hartu nahi ez izateari ez deritzat aski arrazoin Araba bazter uzteko. (Nahiz eta badakidan Abaituak Ara-ban diharduela). Zergatik ez hotsegin hango zenbait jenderi? Borondate one-kori? Arabako kristau pastoralta Ara-bako jendearen soziologi eta sikologi izaeran oinarritu nahiaz dabilenari?

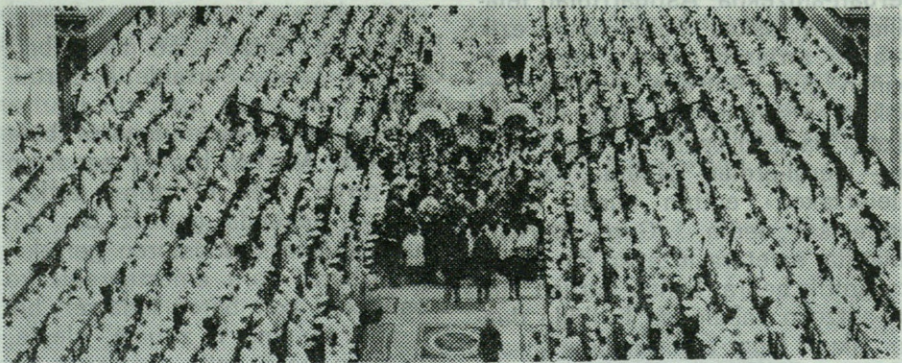
Elizaren erakundeketaren arazoa,

egitea? Bihoa galdera moduan. Neuk ere ez bait dut puntu hori argiegi ikus-ten. Baina, aipatu autore horri «a prio-ri» moduan diodan errespetoagatik, gutxienik aztergarri deritzat puntu horri.

Hiru. Loiolan, eta Euskal Herriko pastoralta eginiko txosten biak, Abaitua eta Uriarterenak alegia, ira-kurtzeko, nora?, eta Iglesia Viva-ra jo beharra. Bizitzako bitxikeriak!

Eta gaztelania hutsez jakina. Dinos-tiako Aldizkari Nagusia delakoak saio-aldi hortaz dakarren berri bezala, bes-talde. Hor ere, dena erdaraz bai da.

Interesgarri deritzat Uriartek tar-tean dagien gogaketari. Zera bait dio: Jainkoaren errebelazioa, hitz hutsa ez, baina hitzaren eta ekintzaren dialekti-ka dela. Eta konkretuki, etsenplu hau-xe dakar (neuk euskaratua): «euskal-dun ultura eta hizuntzaren kasu kon-kretuan, esaterako, Ebanjeliotik argi-tu eta juzgatu beharko dugu. Baina aurretik eta ondotik, batipat, Jainko-aren salbamenduarekiko leialtasunak hontara bultzatuko gaitu: ikastolak,

noski. Baina, egia esan, erakundeketa horri hainitsu eta hertsiki eustea eta, bestetik, saioaldian erabili den gaiaz ihardutea (sozial ganbioaz alegia) ezin uztarturiko gauzatatz jotzen ditut. Zer-gatik ez has, sozial ganbioak horre-lako erakundeketa hertsiren uztea ez ote dakarren aztertzetik?

Eta Ipar Euskal Herria?

Bi. Uriartek argi ipintzen duenez, giza sikologi egituraketak halako ga-rrantzia baldin badu, Anaitasuna-ren aipa zenbakian D. Amaiterminen ha-rrotzen duen puntuari zergatik ez ja-ramon gehixeago egin? Euskal Herri-ko eliza bat egin nahi baldin bada, berdin ote da, batzarreak Loiolan ala Aralarko San Migelen ala Arantzazun

alfabetakuntza ikasaldiak, argitalpe-nak, liturgi eta bibli testuen itzulpe-na, ospakuntzak... indartzera».

Eta zergatik ez —ematen dit bu-ruak— apaizen eta besteren batzarre-tan, nahiz apezpikua tartean izan, eus-karaz hitzegitera? Eta txostenak eus-karaz publikatzera?

Badugu itxaropena, hortara ere ja-rriko direla Euskal Herri koxkor eta xume hontako seme-alaba guztiak, teo-logo eta apezpikuak barne. Gure he-rrian nabari den euskararekiko sozial ganbioak ere bai bait du zerikusirik kristau pastoralta.

Hala bíz.

AMUNSA

ON KOSMERI BETIKO AGUR?

(II)

Makuluak utz mojatxoaren eskuetan, eta han doa gure On Kosme goruntz gaixotegiko eskailleretan. Gorputzez ez ezik, izpirituz ere gazte gordetzen du bere burua.

Euskal Herrian ordea, eguzkia baiño maizago ohi dugu lañoa. Euskal Herriak hainbat zor dion euskal idazle bikain izandakoaz topo egin dut. Euskara eta Euskal Herriaren alde, burrukan galdu ditu indarrak. Gaur, zoritxarrez, etsipenak jotako gizona dirudi. Guzia beltz eta etorkizunaren pozik gabe bizi da. Ez da harritzekoa: bere herriari bizia emanaz, berea hustu egin zaio. Honek ere, beste askok bezala, hil egin beharko du, herriaren txalo eta omenak jasotzeko.

Joan Batatzaillea pumpaka hasi zela bere ama Isabelen sabelean honen etxean Maria sumatu zuenean? Nere ustetan, ez ziren tikiagoak izan nere bihotz barrukoak. Heriotza larria etorri zitzaion On Kosmeri; ez zuen hil nahi; eta nere baitan bizi-bizirik zegoen On Kosmeren heriotza eskatzen zidan nere laguna: «Erretira ezak, behindik, hire On Kosme hori». Kontseillu on bat eman nahiaz mintzo zitzaidan nere adiskidea: «Erretira ezak, behindik, hire on Kosme».

Zoratu behar zuela zirudien gure On Kosmek. Gorputzez zerbait baldarra baiña izpirituz, hogeit urteko mutiko zela uste zuen eta... Gogor ekin zion, nere adiskidea bizirik larrutu nahiaz: «Kontuz horrekin, Jokin, Euskal Herriak asko zor dion gizona duk, baiña gaur hilik zegok... euskeran, kristautasunean, gizonetan, esperantza galdutako gizona duk; izpirituz hila dagoen iritziak ez dik balio. Haundia izana duk, baiña gaur?»

Isil erazi nuen On Kosme eta patxadan mintzo nintzen nere adiskidearekin. Gure hauzia guztiz zen ximplea: betiko hil behar ote dut gure On Kosme, eta lur eman eta kito? Azken erabakia ez zegoen hartzerik On Kosmeri entzun gabe.

Jok.—Harroputz agertu zara, On Kosme. Errukirik gabeko jipoia eman diozu nere lagun zaharrari. Hura zaharra da, izpirituz hila eta zu gazte. Bapo dago. Zu gabe, Zeruko Argia ezin daitekeela bizi eta zeruko izarretaraino goraipatu bazidun, faltso faltso mintzatuko zinen: «Ez da horrenbeste, ez da horrenbeste... Dena dela, mila esker eta poza damaidazu aurrera ekiteko». Ez zen izango, ez, izpirituz hildako gizona. Baiña, zokora bota behar dudun On Kosme zarela esan duenean, bere iritziak ez du balio. Hilik dago izpirituz. Esperantza gabeko gizona da. Zutaz nola mintza, haundi ala tiki gertatu behar du gizonak. Zein kaxkar agertu zaren, On Kosme. Zerbait

lotsatzen ere hasia naiz zurekin. Eta zu, zerorri, zer? Izpirituz aski gazte ote zaitugu plazan agertzeko?

On Kos.—Bai, arranpola, gorputz baldarrean, izpiritu bizkorra sumatzen diat.

Jok.—Bai, e? Gaurko munduak daraman abaillari jarraitzekotan, korri eta korri egin behar da gero! Erlojua atzeratuta erraz gera daiteke, gero! Izpirituz bizkor zaudela? Ez zaudela zahartuta? Santagedako zoro haundienek, ni ez naiz zoroa, diote. Kontuz ordea. Zoroa ez denak ez baitu «ni ez naiz zoroa» esan beharrik. Gazteak ez du esan beharrik «ni gaztea naiz». Izpirituz bizkor zaudela diozunean, beldurra sartzen didazu hezurretaraino eta, nerekiko diot: Zahartu duk On Kosme, bestela zer dalata hainbestetan esan behar «Gaztea naiz izpirituz?»

On Kos.—Nik ez nuela hire adiskideaz errukirik? Nere bizkar gainean darabilkian makila, ezti gozoz eginkoa ez duk behintzat. Eta, hire lagun horrek, zer delata opa dik nire heriotza?

Jok.—Zure izena ikusi hutsez, nererik irakurri gabe uzten omen dituzte zenbait jende. Zure paillasokeriarik gabe interesgarriago izan daitezkeela nere irakurgaiak, alegia. Zeruko Argia ere berritzera doa eta inork kanpora jaurtiki aurretik, ate haunditik, zure gogoz, aldegitia hobe izango ote duzun nago. Zu gabe ere gauza naizela, zioen nere lagunak.

On Kos.—Ni hiltzen banaiz, hi ere hil egingo haiz. Jakintsuek ez daite hire irakurgaien beharrik. Herri xehea duk hire irakurle. Herriko jendeak hireak irakurtzeko, nere xaltxa eta ppier miña behar diate. Ni gabe guztiz zozo gertatuko haiz. Nere heriotzak hirea zekarrek.

Jok.—Hauze da lana, On Kosme. Nola asma? Beste salaketa haundi bat ere egin diat eta. Tarte guziak omen dituzu on, Eliza jipoitu eta makilatze-ko. Egia esateko, salaketa onetan bere ahoz baiño gehiago, beste alderdiko batzuen izenean mintzo zen.

On Kos.—Ez duk gaurkoa salaketa hau; behin edo behin kezkatu ohi nauk; euskal saillean, neretzat benetan beneragarri den norbaitek ere, egin bai dit horrelako salaketa. Baiña, baiña... Eliza... Eliza... Zer duk, batzuen pentsaeran Eliza? Inolaz ikuitu ezin daitekeen amaxoren bat? Ikuitu bezain laster, zimeldu eta lehortzen den zeruko loretxoren bat? Eliza hi eta ni bagara, hi eta nerekin gure antzeko beste gizonak osatzen badute, sarna, lepra eta zerrikeria nahi eta nahiezkoak dizkik. Eliza salatzean, geure buruak salatzen dizkiat. Gu geroni gaituk eraberritu beharrekoak, Eliza eraberritu ahal izateko. Elizaren egitura eta Instituzioak gizonak egin-dakoak dituk, akats eta hutsegiteak, bereak nahi eta nahiez dizkik. Epai eta kritika on baten azpian Elizak bizi behar dik. Beti duk bere egituretan Eliza eraberritu beharrekoa. Kristau guzien eta eten gabeko lana dut Eliz eraberritze hori. Eliza sinismen galetan bat izanik, hemen eta han, gerta zitekeek eta gertatu behar dik era askotakoa. Rhaner Teologo haundiaren iritzia entzunenak: «Munduan zehar dabillen «protesta» Elizari iristen ez bazaio, Eliza hilik dagoela esan beharko genuke. Mundua astindua den garaian, Elizan ere zalapartak baditugu, mundu horrekin Eliza elkartua dagoen seiñale da». «Gure artaldeko kristauak, itsu itsuan esaten zitzalena sinesten zutenek, gauza hauen jabe pitinka egin behar daite. Gure Elizak ez duela nahi eta nahi ez orain arte bezalakoa izan behar. Gaurko mundua salbatzeko eran egokitu beharrekoa dela.

Jok.—Aski dugu, On Kosme. Harren zozoki mintzatzezkeroz, zure beharrik ez dut.

On Kos.—Batzuetan serio hitzegin beharra zegok. Amaitzeko esan lezalek hire lagun hoiei zorna eta lepraz zikindutako Eliza horren zati naizela ni ere. Lepradun Eliza horren barruan bizi eta hil nahi dudala. Guzion lana dela Eliza hori askatuagoa egitea. Lotuegia atzematen dudala Agintariekin, Diplomaziarekin, Kapitalismoarekin... Berri ona behartsu eta zanpatuei eramateko, lokera hoiek puskatu beharrekoak direla guzien artean. Hiri berri, Jokin, erregu bat: noiz behinka, benedik, atera nazak hirekin plazara.

AROSTEGIK

ZERUKO ARGIA

Urte berri, zer berri

Urtearen haseran denok egiten dugu amets eta denok nahi genuke pasa den urtea baiño hobexeara gerta da-kigula datorrena. Baserritar bati gal-detu diot:

—Zer eskatuko zenioke ba urte berriari?

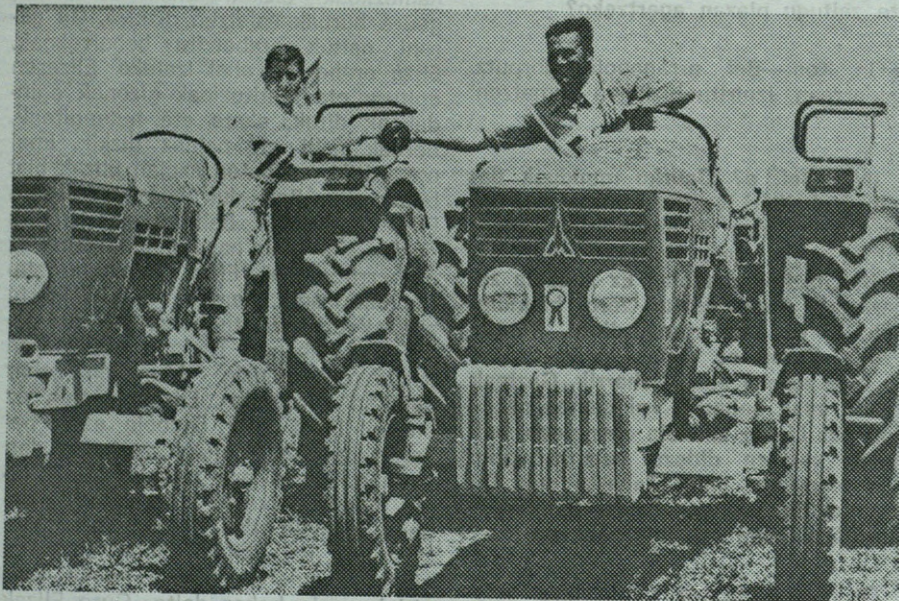
—Osasuna, lanerako gogoia eta alferreko lanik egin beharrean ez gertatzea.

—Zer esan nahi duzu?

—Baserrian lanik ez da faltako; be-

ten belarra garestiago aterako zait beraz, eta haiek emango duten esnea ere garestiago saldu behar nuke... pentsuarekin berdina, eta esnebehiok azken bolada hontan eraman duten ziztuarekin...; pentsa ezazu, behi pare bat erosi beharrean gertatzen banaiz; eta ikulluan urtean bi behi sartzea, ez da beste munduko gauza, hoiek ere zahartu egiten dirata.

—Erosi behar duzuna garestitzen den adinean saldu behar duzuna ere garestitu dadila; iaz hainbat irabaziz gero konforme zinateke?

raz, egingo dudana lanak eman diezadala probetxu.

—Hortarako zer behar da?

—Lehenengo eguraldia. Gure lanak alferrik dira eguraldiak laguntzen ez badu. Neguan izotza eta elurra beharrezko dira. Belar ontzeko garaian, eguzki beroa ere bai. Euria sarri behar dugu, lehorreak penatu ez gaitzan; baiña ez gehiegi, lanerako giroa izan dadin. Bustitea, lehorrea bezain kaltegarri gerta daiteke.

—Besterik?

—Gu katearen mailla bat gara saltzen dugun jeneroa sortzeko. Lurrak, behiak makinak, eta abar, behar ditut esnea eta haragia sortzeko. Abonoak, belazeari botatzeko behar ditudan ongarriak, 5 peztatik 7ra igo dira joan den negutik honera; behiek jango du-

—Galda izeaiozu kaleko langilleari iazko jornalaz konforme ote den... bizimodua gora doala eta gauza berak erosteko, diru gehiago behar duela, laster esango dizu. Nik ere, ala beharko dut ba familia mantentzeko? Lehen bezain gaizki bizitzeko ere, peza gehiago atera beharko ditut, nondik edo handik.

—Kaleko langillearen jornalarekin konforme al zinateke ba?

—Urruti gaude gu kaleko langillearen maillara iristeko. Ale bat nahikoa da muestratarako. Langilleari seguruak ordaintzen dizkio, gaixotzen deneko mediku eta botikak. Gu, iazko urte hortan iritsi gara botiken erdiak seguruak ordaintzera. Beste erdia geure patrikatik ordaintzen dugu. Eta, ez pentsa, pauso aundia izan da gero erdia bederen paga diezagutela iristea; aur-

ten osoa seguruak pagatzen duela jarriko baligute...

—Bai, gizona, hoinbeste egingo du nekazaritzako ministro berriak. Jakin go zenuen ba, gorberrua aldatu der hontan, nekazaritzako ministroa ere aldatu dutela?

—Horrenbeste bai; baiña zer moduzko gizona dugu?

—Virgilio Oñate Gil ditu izen deiturak. Madriden jaioa da, ingenieroa, 51 urte omen ditu. Lehen ere nekazaritzako ministerioan subsekretario izana da 1974garrengo martxora arte; eta jakingo du, noski, nekazaritzako berri. Madrideko jende horrek ba ote daki gero, behiei esnea eman eraztea zenbat kostatzen den!

—Zer eskatuko zenioke ministro berriari?

—Nik zer dakit ba. Otsaillean esnearen prezioa altxatu behar dela ez ahaztutzeko... eta haragia kanpotik ekartzen ez aritzeko... guk sortuko dugula emen nahikoa, pentsua merke izanez gero...

—Bai eta garagarra, baba eta beste aleak sortzeko soroan lanean ari diren nekazariak ez al dute bizi behar?

—Hori zegok ba hemen! Denen gustora ez baitu sekula euririk egiten. Batzuentzat ondo datorrena, besteentzat gaizki. Zuk esan, zu zeuk zer eskatuko zenioke baserritarrentzat?

—Nik? Segurantzia. Plan bat egin dezatela baserritarrok betetzeko modukoa. Bide bat marka dezatela eta bide hortatik doanari bederen, irabazpide bat, bizibidea seguru diezaitela. Bestela, zekorrek esate baterako, gaur balio du baiña hurrengo boladan ez dakizu zer egingo duen, eta, beti itsuan ari behar duzu lanean.

—Hori ere hala da. Orduan jakingo genuke behintzat utzi ala heldu, aurrrera ala atzera egin. Eta ez dirudi asko eskatzea litzatekeenik.

—Ez pentsa hain errega denik ere.

—Guk behar dugun guztiak goia jo duenean, gure jeneroak lehen bezain merke emanta bizimodua ateratzen ere, ez da erraxa. Ez ote dugu ba buzurrik altxako?

—Bai, gizona. Orain arte etsi ez duenak, orain ezin etsiko du behintzat.

José Alkiza

GIPUZKOAREN DIRU AURRERAPENAK ETA ZERGAK

Aurreko lanean, Gipuzkoako sarrera 86.223 milloi izan zela esaten genuen, 1973 urteaz ari ginelarik.

Zer gertatu da produzio horrekin, honenbeste errenta eta diru?

Galdera honi ikuspuntu askotatik erantzuna eman da-kioko. Guk bi xede ditugu, une honetan, gaia aztertze-koan: lehenik, hain garrantzi handia duen Gipuzkoako so-berakina neurtu nahi genuke; gero, berriz, gastatzen edo eragiltzen ez den diru multzoa nork eta nola erabiltzen den galdetuko dugu.

Produzioa edo errenta, hiru zatitan banatzen da: fa- milien gastua, diru aurreratua eta hirugarren, administra- zioak daramazkin zergak. Hona hemen hiru zatiak: Gipuz- koako sarrera: 86.223 milloi

Konsumoa:	57.204
Aurrerapena:	23.963
Estatua:	5.056

Ohar, «Estatua» lerroan zuzeneko zergak bakarrik sar- tzen direla.

AURRERAPENA ETA INBERSIOAK

Familiek 13.649 milloi aurreratu omen dute Gipuzkoan, Bilboko Banketxeak dioenez. Enpresek, beren aldetik, ur- teko irabazietatik 6.110 milloi gorde edo eduki dituzte, beren barne iturri gisa. Sozial segurantzari, berriz, 10.271 milloi eman zaio, eta berak itzuli duena kenduz, 4.627 mi- lloi gelditu dira bere gordairuan.

Aurrerapenak, beraz, hiru iturri ditu:

—familien aurrerapena	13.649 milloi
—enpresen aurrerapena	6.110 »
—sozial asegurantziari emana	4.627 »

Guzira 24.386 milloi

Probintziaz landatik etorri den errenta

kendurik —423 »

Aurrerapena 23.963 milloi

Zenbat lanpostu sor eta eraiki daitezke diru multzo honekin? Beste modu batera esateko: gipuzkoar gazteriak eskatzen dituen lanpostu aurrerakorrak kapital-lankide er- lazio garaioak, sor eta eraiki daitezke gure probintziako diru aurreratu honekin. Baina, sozial asegurantzara doan dirutza ez da gehiena, ia guzia hemen berrinbertitzen. Fa- miliek aurreratzen duten dirutza hori, zenbat gelditzen ote da gero geure gizarte eta ekonomiaren indarrak eta egi- turak eraberritzeko? Hona hemen zenbait galdera, gure herrigintzan, gidari izan behar duten talde politikoentzat. Gaurregun autonomiaz anitz jende mintzatzen da. Hitzel, halabaina, barrua, mamia eta betea eman behar diegu. Eta gaurregun autonomia edo delakoa nahi bada «eskual- deetako agintea», ez dago ulertzerik, ekonomiaren gidari- tza ere hein handi batetan autonomiaren eskuetan ezarri gabe. Hona hemen, beraz, puntu bat, gure programagileek sakon aztertu behar dutena.

ZERGAK ETA AKORDIOA

Zergaren arazoak harrera handia du gure artean. Ha- lere, jakitatez baino alegiaz gehiago erabiltzen duguna da. Gaurregun, ordea, Bizkaia eta Gipuzkoa Estatuarekin akor- dio ekonomikoak berritzera doazen une honetan, lehen egin behar den gauza zera da, noski, zenbat zerga pagatzen dugun jakitea.

—Zuzeneko zergak enpresen gain 3.128 milloi

—Zuzeneko zergak familien gain 1.928 »

Zuzeneko zergak 5.056 milloi

Zeharkako zergak 6.480 »

Guzira 12.536 milloi

Diru multzo ikaragarri hau hiru parte nagusitan bana- tzen dela, esan genezake. Zati handiena, noski, Estatuak daramana. Jakin beharko genuke ere, Diputazioak zenbat jasotzen duen eta azkenik Udalek ere bai. Honekin ba- tera, Estatuak, Probintziak, Udalak jasotako diru horretatik zenbat berrinbertitzen dute Gipuzkoan eta herrietan? Gal- dera honi erantzun zehatza eman beharko diote Probin- tziaren izenean Estatuarekin akordioa egitera doazen or- dezkariek.

Izan ere, Estatuari ordaindu behar zaiona baino gehia- go, ez zaio pagatu behar. Probintziaren izenean dabilta- zen eskutetan dago hori, hein handi batetan. Gero sor- tuko zaigu beste arazo garrantzitsua: Probintziaren sarre- re-gastuak programatzea. Utz dezagun, halere, gauza bere unerako, arazoak gehiegi aurreratu gabe.

G. ANSOLA

EUROPA BERRIA

Europako Ekonomia Elkartearen (E.E.E.) azterketa garaia iritxi da nonbait. Nolabaiteko hoztasuna eta ondoeza nabaitzen da Europan. Duela guti, aurrera ez ezik galdirik eta, agian, atzeraka ari zela Europa, zioen Europako Batzordearen buruzagia den Francois Xavier Ortoli jaunak. Egoerari erantzuteko, Elkarteko buruzagiak Tindemans Belgikako buruzagiari txosten bat eskatu zioten. Txosten hori aste honetan argitara emana izan da. Txosten hori, ez dugu orain aztertuko, baina, bai, bere hutsune bat adieraziko.

Txosten honek Estatuez osaturiko Europaz pentsatzen du eta ez Herriei osaturikakoa. Hau neretzat akats haundia da. Europa indartsua izateko txosten horretan azalzen den bezala ez baina beste moldez eratua egon behar du. Europak, indartzeko, beste oinarri batzuen artean, bere herri zaharrek eskaintzen dioten oinarrian larrotu behar du.

Gaur eguneko estatuetan pentsatzeak behar bezalako bidea aurkitzen galeratzen digu. Estatuak, izan ere, eguneko arazoei erantzuteko, alderdi batetik, tikiagiak dira eta, bestaldetik berriz haundiegiak.

ESTATUAK HAUNDIEGIAK ETA TIKIEGIAK

Bakarrik, bere burua zaindu dezakeen estatu bat ere ez da Europan eta, bere mugen barrutian itxiaz ekonomiarik hazkunde egoki eta jatorrik emango dionik, gutiago berriz. Gudu atomikoan, adibidez, Frantziak eta Italiak, bestek bezalaxe, ezer egitekorik ez dutela aski garbi dagoen gauza da. Teknika berriak sortzeko behar diren dirutzak estatu batek, gehienetan behintzat, lortu ezin dezakeen gauza da. Beste batekin edo elkartu beharrean arkitzen da. Edozein arazo sakoni erantzuteko, gaurko estatuen neurriak tikiagiak dira. Elkartzearen beharra nabarmen azaltzen da.

Gaurko estatuak haundiegiak ere badira. Giza giro egoki bat eraikitze-ko haundiegiak dira. Pertsonari behar bezala gizarteko arazoetan parte hartzen uzteko, desegokiak dira. «Geroz eta haundiago eta berdintsuago diren gizarteak ez ote diren bere barnean desberdintasun gehiago sortzen ari, galde genezake» dio Claude Levi-Straussek.

Zer gertatzen da? Munduko teknika berriak bizimodua berdinkeria bateta-

ra eraman du. Bizitza alderdi askotatik murrizten ari da. Aberastu beharrean, txirotxan ari da. Baina, horratx, egoera honek berak, hain zuzen, pertsonari bere herriarenganako gogoia berpizten eta indartzen dio. Bera herriko bizitzaren, kulturaren iturrietatik edateko egarria sor erazten dio. Berdinkeria, nolabait esateko, desberdintasunaren beharra sortzen du. Hori da gaurko estatuen egiturak sortzen dutena. Horregatik, beste zerbaitek behar da. Gaurko estatuen egiturak zaharkituak arkitzen dira.

DEZENTRALIZATZEA

Adierazi nahi izan dudana egia horretaz jabetu den jende asko bada. Eta, zenbaitek, bide bezala dezentralizatzeko bidea ikusten du. Estatuak behar bezala probintzietan banaturik, pertsonaren arazoetarako egokia litzatekeela pentsatuaz. Dezentralizatzeko mintzo dena regionalismoaren aurka mintzatu ohi da.

Dezentralizatzearen alde ari denak, gaurko Europari begiratu besterik ez du. Gaur Europako estatuetan dagoen banaketa desegokia, sozial eta kultura nortasunik gabekoa da... Behetik gora eginikako dezentralizazioa ez da, alderantziz balzik, eta gehienetan behetik gorako eraginaren aurka eratua gainera. Dezentralizazioa aipatzen dutenek, batipat, teknikazko arazoak plazaratzen dituzte.

Teknika arazoak bitarteko direla, probintzietako buruzagiei aginte gehiago ematea erabakitzen da. Aginte hori, ordea, goitik behera datorrena da. Goiko agintarien ordezkari besterik ez dira. Hori da probintziak goiko agintariei hobeto lotuta egoteko biderik egokiena.

Regionalismoa, berriz, herri bakoitzaren nahiaren ondoren bat da. Behetik gora datorrena; pertsonari gauzen berri ondo jakin erazi eta erabakietan parte hartzen utziko dion egitura, hori da regionalismoa.

Regionalismoa aipatzean, ez ditugu beste arazoak baztertzeko. Regionalismoa aipatzean, gogoan ditugu kapitalismoaren eta sozialismoaren problematikak. Hain zuzen, ez dut sinesten kapitalismoak benetako regionalismo-rik ekar dezakeenik. Orain arte behintzat, ez du sortzeko biderik erakutsi. Baina ez dut sinesten, lehenik sozialismoa erakarri behar dela, eta gero berez, herrien nortasuna gorde eta zaitua izango denik ere. Geogra-

fia pixka bat jakitea nahikoa da, esaten dudaren arrazoiak ikusteko.

Benetako sozialismoak regionalismoa eskatzen du. Regionalismo-federalismo iraultza ezin bestekoa zaio —conditio sine qua non— sozialismoari. Herrien nortasuna onartzen ez duen sozialismoa ez da zinez sozialismoa. Horregatik, regionalismoaren beharra aipatzean eta Europaren etorkizuna hortik doala pentsatzen ez ditugu beste problemak ahaztu nahi bere gisa planteatu baizik. Regionalismoa planteatzerakoan, gizartearen arazoan muinera goaz nahi eta nahi ez.

Eta, Regionalismoak zer erakunde eskatzen ditu? Politika mailan, dudarik gabe, herriak aukeratutako parlamentu bat gutienez eskatzen du. Regionalismoak herriak berak hautatutako agintariak eskatzen ditu. Bitartekorik gabe, herriak zuzenki aukeratu behar ditu bere ordezkariak.

Parlamentu horrek, bestalde, aginpidea izan behar du. Kultura arazoei erantzuteko bakarrik ez du izan behar. Regionalismoak ekonomiako egituretan eragiteko bidea izan behar du. Regionalismoa gauza hutsa litzateke, diru kontuetan eragiterik ez balu. Benetako regionalismoak, hori behintzat, izan behar du.

Beste zenbait puntu bada baina, Parlamentua eta ekonomian eragiteko bideak izatea, horra neretzat regionalismoa egokia izateko behar diren bi gauza.

Era honetan eratzen baldin bada Europa eta beste edozein estatu, arazoak askoz azkarrago eta egokiago zuzenduko dira. Herriari parte har ezten zaion neurrian gauzak konpontzen dira. Eta gaurko estatuetako egiturak, horretarako desegokiak dira. Beste zerbaite berririk behar da.

DONATO UNANUE

munduz mundu

IRLANDA: ODOL IXURKETA

Aste bete buruan 18 pertsona izan dira garbituak Irlandako Ipar Aldean. Jendea txunditurik utzi duena Armagh kondaduan gertatu dena izan da. Minibus batean etxera zihoezelarik hamar langile garbituak izan dira. Benetan beldurgarria! Langile horiek protestanteak ziren. Ekintza hori IRA taldeko jendeak egin omen du. Irlanda-ko arazo honek soluzio biderik ez duela dirudi. Azken urte hautan zenbat odol ixuri ote da alferrik!

Atentatu eta horrelako gertaerak jendea lo zorrotik ateratzeko egokiak direla ezin ukatu, baina zenbait aldiz irteerarik gabeko egoera batetara eramane dezatekeela ere pentsatzeko gauza da.

ITALIA: ZURRUMURRUAK

New York Times egunkaria arina denik inor ez da ausartuko esaten. Munduan onenetariko bat dela gehienak aitortzen dute. Horregatik C.I.A. erakundeari buruz diona gogoan hartzekoa da nahiz eta ematen duen albiste oso berezia izan. Aldizkari horrek dioenez CIA erakundeak azken hilabete honetan sei miloi dolar zabaldu omen ditu Italiako zenbait partiduren artean. Diru hori komunisten aurka gogor ari direnei zabaldua izan omen da.

Laguntza horren berri Ford eta Kissingerrek ondotoxo omen dakite beren bedelkazio eta guzi emandakoa omen da eta.

Euskal Herrira ere horrelako dirua etorri dela pentsatzea ere astakeria denik ez dut uste.

PORTUGAL

Portugaleko ekonomia gaizki dabil. Portugaleko diru kutxak ustutzen ari dira. Orain arte Salazarren sistemak utzi zizkieten dibisen bidez jokatu dute. Dibisa horiek agortu direnean urrearri heldu behar izan diote. Lau miloi tonelada urre saldu behar izan dute. Duten urrearen 0,5 besterik ez

omen da hori eta oraindik lasai irauteko moduan arkitzen omen dira buruzagiek diotenez. Urre hori batipat Europa Ekonomia Elkartearen banketxeek erosi omen dute. Gertaera honek ere zerbait esan nahi du. Dudarik ez dago Vasco Goncalvesen garaian Europako banketxeak horrelako erosketarik ez zutelako egingo. Presioa modu askotara egin leike. Lagundu ere modu askotara egiten da.

TXINA: CHU EN LAI

Txinak, azken aldi hautan izan duen gizonik azkarrentakoa hil da: Chu En Lai. Hau izan da Txinako murallak edo Hormak hautsirik bere herria mundu guzian ezagutzeko bidea ireki duena. Bere itxitasunetik atera eta mundura atera duena Mao berak baino egin duena Chu En Lai.

Bere eginkizuna nahiz eta zenbaitentzat esplikatzeko oso erraza izan nere ustez nahiko nahasia eta iluna izan da. Txina bertan ere jokabide horrek nahiko eztabaida sortu zuen. Kultura hiraultzako egunetan asko eztabaidatu zen arazo hau. Chu En Laien jokabidea irabazle atera zen eta Lin Piao berriz galtzaille. Alderantziz gertatu baldin bazen Txinaren jokabidea beste bat ere izango zen.

Dena den Chu En Laien eriotzak Txinako zahar jendea badihoala eta gaztediaren edo sasoiko jendeare garaia Txinan ere iritxi dela adierazten du.

PROLETAR- GOAREN DIKTADURA PIKOTARA

Ez zen horrelakorik espero baina Frantziako Alderdi komunistaren Marchais buruzagiak proletargoaren diktadura pikotara bidali du. Frantzian ere zerbait ari da gertatzen. Gaurko Alderdi Komunista ez da orain dela 55 urteko Alderdiaren berdina.

Sobietarrek Frantziako sozialistek azaldu zizkieten 21 puntu haietatik —zatiketa sortu zuten 21 puntuak ain zuzen— egun zer gelditzen dan gal-detzea egokia dela uste dut. Nere ustez bat bakarra gelditzen eta ez da gainera txantxetako alderdia antola-

tzeko modua: «centralismo demokratiko» delakoaz ala bestela.

Marchaisek «Proletargoaren diktadura» esaldia Alderdiaren estatutuetik hitzaurretik kentzea begi onez ikusten du. Ematen dituen arrazoiak honako hauek dira. 1976 urtean bizi gara eta Alderdia ez dago lehenean gelditurik. Alderdiak aldi bakoitzaren arabera jokatzeko jakin egin behar du. Ain zuzen egun «diktadura» hitza ez da guk nahi duguna. Hitz gogorregia da, gure gogoan eta tesien aurka dihoena da. Proletargo hitza bera ere ez omen da egokia Marchaisen ustez. Langile klasearekin batera izan ere Alderdi komunistak jorrala jasotzen duten guziak bereganatu behar ditu. Honek ez du esan nahi ordea Komunistek bere helburu nagusia bazter-tzen dutenik: Frantziari dagokion so-zialismoa lortzea.

Postura aldaketa honek zer esan nahi duen aztertu egin beharko da bai-na aldaketa bat egon dela aitortu be-harra dago Frantziako Alderdi komunis-ta estalinismoari uzkur egiten hasi da. Italiako Alderdi Komunistaren bidee-tara urreratzen ari da. Izan ere bes-te biderik ez dute agintaritzat lortze-ko. Lehengo itxitasunean iharraituaz ez zuten sekulan hauteskunderik ira-baziko.

LEONID PLIOUCHCH

Matematikari ospetsu honek Ru-siako lurraldeak uzteko baimena lortu ondoren Frantziako lurraldeetara eto-rrri da. Rusiako gaurko egiturak onar-tzen ez zituelako Moskuko buruzagi-ek Sikiatriko batetan sartu zuten. Ha-rrigarria zenbaitentzat baina hori egia da.

Gizon honek zer pasa dituen berak bakarrik jakingo du. Dena den, na-hiko zaila izango da lehenera etor-tzen. Urte batzu egoera horretan iga-ro ondoren burua erdoiturik izango du. Gizadiarentzat kalte izugarria...

Moskuko buruzagiek badakite ere baimena noiz eman, bat ezertarako gauza ez denean, ain zuzen. Eta hain matematikari ona ez dela sinesta-razteko ere bai hori egin dute. Rusi-aren barruan etsai haundiago zen er-bestean sortzen zituen reazioarengatik orain Frantzian bizitzen baino. Orain izan ere komentario guti sortu-ko du Soljenitsinek gero eta gutiago sortzen duen bezala. Politikako joko-ak bere arrazoiak izango ditu baina sekulan ez pertsonaren nortasuna txi-katzeko hainakoa ordea.

zeruko **ARGIA**

BAKOITZAK HARPIDE

BERRI BAT

GEHIAGO EGINGO BALU

ORDUAN BAI ONDO

IZEN-DEITURAK

ZUZENBIDEA

HERRIA

PROBINTZIA

LUZURIAGAKO LANGILEAK AMNISTIAREN ALDE

Luzuriaga lantegiko 28 ordezkariak eta pertsonalaren gehien-
goak Gobernuari egin dion es-
kabidea hartu dugu Z.A.ko orrian
argitara emateko.

Pozik betetzen dugu langileen
gogo hori. Hona ondoren tes-
tua:

«Bere lanlekuak Hueska-Tafalla-
Usurbil-Errenteria-Pasaian dituen
V. Luzuriaga S.A. enpresaren or-
dezkariek, beren izenean eta or-
dezkatzen dituzten langileetarik
gehiengoaren izenean, agintariei
eta komunikabideei deklarazio hau
zuzentzeko erabakia hartu dute».

«Zenbait politikari eta komuni-
kabidek sarritan aipatzen du azken
hilabete hauetan etapa berri baten
hastapena, eta etapa hori batera
egin beharreko bezala aurkeztu
du, eta diote, «justizia dela aska-
tasuna duintasunez bizi ahal izateko
bal dintza».

«Ordezkariek, langile gara. Eta
hitzetan baino gehiago, egintzetan
dugu ustea. Horra zergatik plan-
teatzen zaigun funtsezko galde hau:
ea alegia, gaur egungo politik eta
sindikalgintzan funtsezko ebolu-
zio-rik, funtsezko aurrerapiderik egin
ote daitekeen, edozein erresuma
demokratikotan legezkotzat joko li-
ratekeen baino espainol legediaren
arabera legezkotzako diren ekin-
tzengatik zenbait jende detentu-
rik, gartzelan edo herbestean den
bitartean. Horra planteatzen zaigun
hondo-hondoko galdea».

«Beraz, ezinbestekotzat hartzen
dugu amnistia ematea, eta bide
batez, zigor legedian beharrezko
erreformak egitea; herritar guz-
tiek, giza eskubideen eta askata-
sun demokratikoetaz ballatzea le-
geak garantizaturik ikus dezaten
moduan».

«Gizonak duen elkarketarako es-
kabidea aztertzean, besteak beste,
ekonomi-sozial eremuan ezagutu
ohi zaio gehienik eskubide hori;
eremu hortan ipintzen bait du gi-
zonak bere lana. Horrez gero, gar-
bi dago, sindikal askatasunaren
printzipioa ez dela erabatekoa izan-

go, askatasunez eraikitako langile
elkarteetan oinarritua ez baldin
bada. Hain zuzen ere, askatasun
hura arrisku pean izango da, sin-
dikatoa estatuaren administrazio
edo politik tresneria bilakatuz ge-
ro».

«Bistan da, beraz, pertsonaren
funtsezko eskubideetarik bat, hau-
xe dela: sindikatoak askatasun
osoz eraiki ahal izatea. Baina, lan-
gileak zinez ordezkari ditzaten mo-
dukoak izanik. Eta jakina, pertse-

kuziorik jasaiteko arriskurik gabe,
parte hartzeko gisan».

«Etsirik gaude hontaz. Ez da ba-
kerik izango, ez justiziarik, ez eta
askatasunik ere, giza eskubideei
eta askatasun demokratikoei bidea
zabal-zabal irekitzen ez zaien bi-
tartean, eta politik eta sindikal as-
mozko arrazoinengatik gartzelan
edo herbestean diren Espainol Es-
tatu peko herri desberdinetako
persona guztientzat amnistia oro-
korra ematen ez den bitartean».

PASAPORTEA: arazo bat oraindik ere

Jende mordoak bat pasaportea
eskuratzen hasia da. Bai orain arte
beren politik arrazoiengatik ken-
duta zutenak, eta baita —ipar alde-
ra ihes egindako hainbaten emaz-
te eta senide, esate baterako— es-
katu eta lortu ezinik ari zirenak ere.
Hautako zenbait Gabon aurrean
eman zaio.

Pasaportearen debekatzeko arazo
honetaz gauza jakina da, gehienez
tokian tokiko Informearen ar-
gudioak izan direla azken batez na-
gusitu izan direnak. Gezurra badi-
rudi ere, Madrilek distrito bakoi-
tzeko esanari egiten zaio jaramon,
eta hari atxikitzen zaio.

AZKEN BERRIA

Gipuzkoako zenbait legegizon
eta politik Madrilen ari da pre-
so eta ihes egindakoen arazoa
nolabait konpondu nahirik.

Asmoa, itxura denez, azken in-
dultuaren ahalmenaz ahalik eta
gehien ballatzea da alde batetik
—hainbat espetxeratu kalerara-
ziz—, eta, bestetik, ipar aldean
dauden egoera banan banan
aztertu, hoik ere piskanaka era-
kartzekotan.

Jokabide honek —jendea etxe-
ratzeaz gainera— amnistiarekiko
Gobernuaren erantzukizuna arin-
du nahi luke, bai praktika gisa-
ko amnistia bat epeka lortara
ziz, eta baita amnistia delako es-
kariari politik karga gutituz.

Hemengo informe txarrik Minis-
teritza barruan konpondu ezinik ibi-
li den kasurik bada. Eta, azkenean,
hemengoek uste-okerra aitortu be-
har izan dute, pasaportea berriz
itzuli ahal izateko. Honetaz behin-
tzat, goitik behera baino, behetik
gora izan dira gauzak.

Dena den, aldakuntza bidean
omen pasaporteari arazo hau ere.
Denbora guti barru D.N.I. delakoa
aski izango omen da, besterik ga-
be, Frantziako Estatura pasatu
ahal izateko.

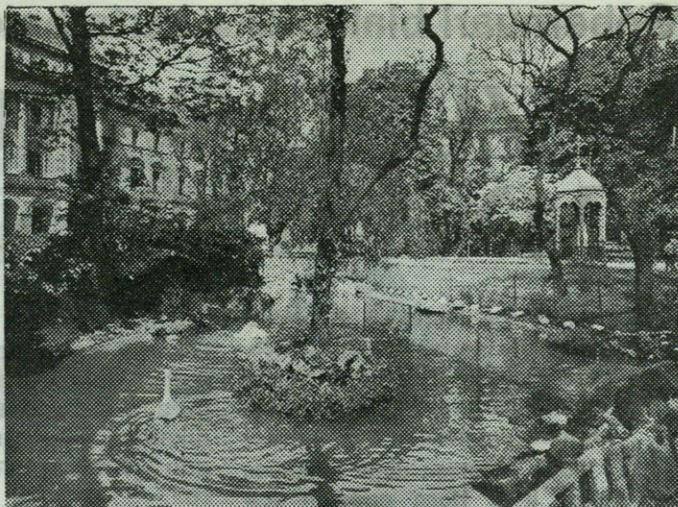
Frantziak eta Espainiak (eta bes-
te hainbatek) estatuarteko akordio
bat eginik dute, pasaporteari gabe
harat-honat ibiltzeko. Frantzian ba-
rrera aspaldidanik ballatzen ari di-
ra eskubide honetaz, eta Espainiak
ere akordio hori izenpetua duen
arren, noliz praktikaz hasiko fetxa
jarri gabe du, giro hobe baten zain
edo.

Zer esanik ez, D.N.I. delakoaz pa-
satzea zilegi den egunean, pasapo-
rteak ere eskatu-ala emango direla.
Tartean, Nafarroako prokuradore
den Jesus Ezpondak bi eskaritako
erregu bat zuzendu du Gorteetara:

1.—Legez juzkatuak, juzkatze-
ka edo zigortuak ez dauden pasa-
poteak, lehen balt lehen onartuak
eta tramitatuak izan daitezela.

2.—Pasaporteari ez beharrianaz,
hainbat estaturekin eginga dagoen
akordioa martxan has dadila, dago-
kiokeen eguna alde aurretik jar-
araziz.

GIPUZKOAKO DIPUTAZIOAN

HAUTESPENAK

✻ **Lehendakari-gai diren Araluze, Aperribai eta Bergaretxe jaunak mintzo.**

Aste honetan Gipuzkoako Diputazioan hauteskundeak dira. Diputazioak bere lehendakaria aukeratu behar du. Lehendakaria hau hilabete batzuetarako bakarrik izango da. Beraz hilabetei begiratzen badiegu behintzat hauteskunde honek beste munduko garrantzirik ez du izango. Baina gizonak geroa prestatzen ari direnez bere garrantzia badiuela uste dugu.

Horregatik prestatu dugu galdekizun bat. Batipat geroari begiratzen dion galdekizuna prestatu dugu. Bigarren asmorik gabekoa da ikusten den bezala. Galderak garbiak dira inor zepoan arrapatzeko asmorik gabe. Halere galderek gaur darabilzkgigun arazo garrantzitsu batzu planteatzen dute.

Gure ustez galdera hauetaz Diputazioko lehendakariak izan nahi duen batek, ezinbestean, programa bat izan behar du. Ideiak, okerrak izan arren, ondo taiutuak izan behar ditu. Gainontzean arinkeriaz jokatzeari litzake. Herriari errespeto guti izatea litzake.

Lehendakari gai diren hiru gizonoi galdekizun berdina egin zaie. Bapatean ez dute erantzun. Horretarako denbora eman zitzaion. Galderak makinaz idatzirik eman zitzaizkien. Erantzun dutenek ere beren erantzunak eskribez eman dituzte. Jakina galderak bezala erantzunak gaztelaniaz, eginak izan dira. Hiruetatik inork ez bai daki euskaraz, izan ere. Gu ahalegindu gara euskaraz behar den egokitasunean erantzunak itzultzen. Okerrik ez dugula egin uste dugu. Asmorik ez genuen behintzat.

Dena den, gure galdekizun honek herriari begiratzen dio. Herriak berri jakin dezan egin dugu. Erantzunak eta erantzun ezak bakoitzak epaituko ditu. Kandidatoen ikuspegia erantzuten duanarekin eta erantzuten ez duanarekin aztertu behar da. Horretan ohiturik gaudelarik erantzun hauek beren gisara aztertu behar dira.

Z. Argiak lantxo hau eginaz asmo bati iharraitu nahi dio: Euskal Herriko zenbait arazoen berri eman, alegia. Asmatuko dugun ez dakigu baina aurrerantzean ere horrelako elkarizketak gure orrialdeetan eskaintzen ahaleginduko gara. Hastea izaten da, zenbait aldiz, zailena. Guk hasera eman diogu. Iharraipena izango duelakoan gaude.

HONA GALDEKIZUNA

- 1.—Zerk eskain erazi dizu zeure burua Diputazioko Lendakaritarako?
- 2.—Zerk bereizten zaitu, zeure ustez, beste lendakari-gaietatik, nahiz ideologia kontuan nahiz giza-alderditik?
- 3.—Zein dira gaur Diputazioak daduzkan arazo nagusienak?
Zein da zuk gehien landu nahiko zenukeen alderdia, lendakaria aukeratuko bazintuzte?
- 4.—Gaurko Diputazioek badutela uste al duzu, antzinekoak zuten itzalik?
Ezetz uste baduzu, zergatik dela derizkiozu?
- 5.—Gaur egiten aukera-modua iruditzen al zaizu hoberena? Zergatik?
- 6.—«Concierto Económico» berriro ezartzeak zer dakar berekin?
Zertan lagun diezaioke gure probintziako ekonomiarik?
- 7.—Probintzia bakoitzari bakarka erantzuteko par-
tez, ez al litzateke hobe Euskal Herri osoaren-
tzat erantzun bat lortzea, Nafarroa barne?
- 8.—Zer pentsatzen duzu momentu hontako poli-
tika-egoeraz? Zer ekar dezake aldaketak Di-
putazioen eginkizunerako?
- 9.—Oraingo Gobernuaren «Real Manifiesto» hor-
tan ageri den eskualde eraketan zer dagokie
Diputazioei?
- 10.—Partidu politikoak izateko askatasunaz zer us-
te duzu? Asoziazioen bidea nahikoa al da?
- 11.—Diputazioaren eginkizunetan sartzen al da, kul-
tura euskaldunaren alde egitea euskara in-
dartzan saiatzea?
- 12.—Bilinguismo kontua, nola ezarriko zenuke gu-
re artean?

Joakin Aperribai

DEBAKO ALKATEA DENA IOAKIN APERRIBAI JAUNAK EZ DU ERANTZUN NAHI IZAN

JOAKIN APERRIBAI, debarra, 38 urte, empresa gizo-
na. Debako bertako alkatea.

1964 urtean Gurasoen ordeko kontzejal atera zen. 1967 ur-
tean alkatetzarako proposatua izan zen, baita izendatua ere.
Datorren igandean, urtarrilaren 25ean uzten du bere kar-
gua. Debako sektore handi batek jarrai dezan nahi du, bai-
na ez berak, ordea, ez bait zaio ondo iruditu herriko alkate
zein Diputazioko Lehendakaritzafarako bere burua aur-
keztea.

Egin diogun galdera sortari bu-
ruz, Aperribaik nahiago izan du
—bizpahiru egunetan berakin elka-
rrizketa egon ondoren— batere
erantzunik ez ematea. Hiru kandi-
datoetatik erantzuten ez zuen ba-
karra bera zela jakinik, gainera.

BERE AZALPENA

Berégandik buruz buru jaso du-
gun azalpena bost puntutan ager-
taraz dezakegu:

- 1.—Aurkeztu zaizkion galderak

erabat zorrotz eta zehatzak dira.
«Test politiko» bat izan zitekeen
oso osoan.

2.—Badu berak, noski, bere pro-
grama bat.

3.—Programa hau, agian, beste
bi kandidatoenen desberdin izan
daiteke.

4.—Hauteskunde kanpaina ari
dela, ez du ez astirik eta ezta po-
sibilitaterik ere ganoraz erantzu-
teko. Ez luke nahi, bestalde, gi-
puzkoarren aurrean arinki jokatu,
hain garrantzi handiko galderei bu-
ruz batipat.

5.—Izendatua aterako balitz, ZE-
RUKO ARGIA-ko irakurleek izango
lukete nahiko asti eta aukera bere
ekintzaren berri jakiteko.

Juan Maria Araluze

Juan Maria Araluce jauna

★ «Lehendakari izan naizen zazpi urte hauetan, garbi gelditu da, noski, euskararen eta euskal kulturaren alde egin dudana».

JUAN MARIA ARALUZE, Diputazioko Lendakari, Gorteetako prokuradore eta Consejero del Reino dugu.

Bizkaiko Santurtzen jaio zen 1917garrengo Ekainaren 24ean. Deretxo ikasi zuen Deuston eta gai horretan doktoradutza amaitu Madrilen 1936garrenean.

Rekete bezala ibili zen gerran eta Alferez Provisional izatera heldu zen.

1943garrenean hasi zen notario lanetan.

1968garrenean Gipuzkoako Diputazioko Lendakari izendatu zuten. Berehalaxe Gorteetako Prokuradore aukeratua izan zen.

Lendakaritarako eskaini du berrirori bere burua.

—Zerk eskaini erazi dizu zeure burua Diputazioko Lendakaritarako?

—Aldi labur eta aldakorrek Lendakaritza da.

Urte honen bukaerarako ipini diren hauteskundeetan sailatu behar dugu buru belarri, ene ustez, patxada eta denbora gehiago izango bait da gauzak zuzentzeko.

Bestalde, «Procurador en Cortes» eta «Consejero del Reino» karguetan irauteko bide dut Gipuzkoako Diputazioko Lendakari izatea. Bidezko eta arrazoizkoa da gainera «Régimen Especial» delako batzordean bertan horretaz Gobernuari egin nion eskariaren alde lan egin nahi izatea. Arrazoi hauek eragin didate lendakari nahi

izatera.

—Zerk bereizten zaitu, zeure ustez, beste lendakari-gaietatik, nahiz Ideologia kontuan nahiz giza-alderditik?

—Nork bere buruaren berri jakitea ez da erraz. Are zailagoa besterekin neurtzea. Barka egidazu. Ez diot galderra horri erantzungo.

—Zein dira gaur Diputazioak daduzkan arazo nagusienak? Zein da zuk gehiena landu nahiko zenukeen alderdia, lendakari aukeratuko bazintuzte?

—Bere barruko ber-antolamendua, noski. Gipuzkoak nahi, eta behar duenari, erantzun nahi baldin badio, Diputazioak beste antolamendu eta zerbitzu batzuk behar ditu, lehengoak desegokiak bait dira.

Zuzentzea Diputazioko jendearen esku ez den arazorik ere bada, noski. Ezagunak dira. Oraingoz ez dute konzertuak edo Foruek izan dezaketen presarik, ezta gutako bakoitzaren erantzunkizunarentzat erronkarik ere. «Régimen Especial» honek horretarako biderik emango digula uste dut.

—Gaurko Diputazioek badutela uste al duzu, antzinakoek zuten itzalik? Ezetz uste baduzu, zergatik dela derizkiozu?

—Aldi bakoltzak bere ospea eta itzala du. Garai batekoak bestekoarekin neurtzea oso zaila da.

Edozein agintariren itzala da gaurregun oso saretua: herri-agintariena, elizgizonena, gurasoena... Ez du inork lehengo itzalik. Beste horrenbestexek gertatu zaie Diputaziorik ere.

Bestalde, errazegi nahasten ditugu agintea eta ospea. Gipuzkoako Diputazioak ez du izan lehengo garaietako aginpiderik eta indarrik. Orduko neurri berberaz neurtzea ez da zuzena.

Dena den aldi batzuk eta besteak neurtze hau gehiago zehaztuz egin behar harko litzateke.

Gaurko aginpidea konzertu garaietakoa baino murriztagoa izan arren, gogoan izan behar da ere, egun «Instituzio Publikoen» eginkizuna eta egiten diren diru inbertsioak lehen egiten ziren baino haundiagoak direla, dudarik gabe.

—Gaur egiten den aukera-modua iruditzen al zaizu hoberena? Zergatik?

—Lehengo era zaharrera, Batzarre Nagusietan egin ohi zen bezala, egin beharko litzateke Diputazio-gizonen aukera, baina bestalde ere egia da gizon bakarraren esku izan ohi zela agintea: Diputadu Orokorren esku, nahiz eta geroztik laguntzaileak ere izatea erabaki.

Gaurregun, ordea, Diputazioa, elkarre gorpuitua da eta herrien ordezkari

herek zenbait aldiz elkarrenganatu eta beste zenbait aldiz elkarrengandik urrundu egin zituzten. Elkarren arteko harremanak inorentzat kaltegarri gerta ez zitezen lotura iraunkorrik gabe izan ohi ziren.

Halere administrazio kontuan probintzia guztiek eskubide berdinak zituzten. Horixe gogarazi dut nik «Ley de Bases del Régimen Local» delitu araua aldatzeko eskatu dudanean. Zerbait egiteko garaian hori guztia go-goan izan beharko da.

sunaz zer uste duzu? Asoziazien bidea nahikoa al da?

—Galdera berdintsua egin zidaten oraindik orain.

Elkartzeko eskubidea onartu eta ba-bestu egin behar da, helburu zuzen-tarako denean, behintzat, eta politika-gintza helburu zuzen bat da.

Ideologia bakarrik ez daiteke politikagintzaren oinarri izan. Beste erabatera ere taldekatu daiteke. Hauzo-Elkarteak, Gurasoak edo sindikatoak, esate baterako, ideologia berdineko taldeen bidez bakarrik ihardun ote daitezke politikan?

Bestalde inork ez dit oraindik Partidu eta Asoziazio politikoen artean den aldea garbi azaldu.

—Diputazioaren eginkizunetan sartzen al da, kultura euskaldunaren alde egitea eta euskara indartzen saiatzea?

—Lendakari izan naizen zazpi urte hauetan garbi geratu da, noski, euskararen eta euskal kulturaren alde egin dudana. Denon artean sakondu, zabaltu eta burutu behar dugu hasitako lana. Diputazioaren barruan badira horretarako bi bide: «Junta de

★ «Diputazioak beste antolamendu eta zerbitzuak behar ditu».

denez, ordezkarien artean aukeratu daitekeela lendakaria dirudi.

—«Concierto Económico» berriro ezartzeak zer dakar berekin? Zertan lagun diezaiokete gure probintziako ekonomiarik?

—Zuzentasunezko arrazoi politiko bat onartzea.

Eta ekonomia alderdiari lotzen gaitzaizkiolarik, dirua erabiltzeko askatasuna eta hobeto erabiltzeko aukera: izan ere egia da esaera zaharrak diotena: «Besteren etxean sanoak baino gehiago daki nork bere etxean eroak».

Ekonomia deszentralizazioa poliki poliki egin behar da, geuron bururik ito gabe, inoren bizkar zamak bota gabe, ez Estaduari, ez probintziari, ez bizilagun bakoitzari. Administrazio on batean oinarritu behar du honek. Buruz eta bestetan egin dena ikusiz ekin behar diogu lan honi, presarik gabe eta geldidunetik gabe.

—Probintzia bakoitzari bakarka erantzuteko partez, ez al litzateke hobe Euskal Herri osoarentzat erantzun bat lortzea, Nafarroa barne?

—Kulturaz, soziologiaz eta etniaz bat da Euskal Herria eta badu batasun horren kontzientzia ere. Bestalde, ordea, eskualde bakoitzak nortasun osoz jokatu izan du: Nafarroako erresumak, Bizkaiaren Jaun izateak, Hermandadeek eta Araba eta Gipuzkoako Probintziek, bakoitzak beren gisa, jokatu ohi zuten zenbait aldiz. Historian zehar gertatu ohi diren gorabe-

—Zer pentsatzen duzu momentu hontako politika-egoeraz? Zer ekar dezake aldagetak Diputazioen eginkizunerako?

—Aldaketa garalan gara, zalan-tza garaian, beraz. Aldatu beharrekoak badira, noski, baina balta gorde beharrekoak ere.

Ez naiz asmakizunen zale, ez zait gero zer gertatuko den esanaz aritzarik gustatzen. Balna ilusioz bizi nahi dut. Itxaropenez beterik nauzu.

★ «Inork ez dit oraindik Partidu eta Asoziazioi artean den aldea garbi azaldu».

—Oraingo Gobernuaren «Real Manifesto» hortan ageri den eskualde eraketan zer dagokie Diputazioei?

—Eskualdeen gertakizuna desberdina eta aldakorra da, ez daiteke inolaz ere muga jakin batzuen barruan bil, ez daiteke arau bakar eta orokor batzuetan hesiturik utzi.

Leku eta garai bakoitzean bere adierazpen eta eskakizunak ditu eskualdeak.

Horregatik eskualdeei gorpuitza ematerakoan Probintziek eta Diputazioek parte hartu behar dute. Egitura horretan zerikusi haundia dute erakunde hauek.

—Partidu-politikoak izateko askata-

Cooperación Cultural» eta «Seminario Julio Urquijo» dira bi bide hoiak.

—Bilinguismo kontua, nola ezarriko zenuke gure artean?

—Egiatzko bilinguismoa izan dadila, bi hizkuntzetatik, bietako edozein, hiztegiak aukera izan dezagula, bakoitzaren egiteko desberdinen arabera, hizkuntzan oinarritutako bi komunitate desberdin sortu gabe.

Luis Bergaretxe

Irungo Alkotea da

Luis Bergaretxe jauna

★ «Herriak haukeratutako Junta Generalek haukeratu behar luketela Diputazioko lehendakaria».

LUIS BERGARETXE, Irunen jaio zen orain dela 45 urte. Amaren eta aitaren aldeko aitona-amonak ere irundarrak zituen.

Aduanako agentea dugu.

1967garren otsailaren 5ean alkate-ordeko izendatu zuten.

1973garrengo martxoaren 3an, berriz, Irungo alkate.

Hiru seme-alaben guraso dugu.

Gipuzkoako Diputazioko lendakaritarako eskaini du bere burua.

—Zerk eskainerazi dizu zeure burua Diputazioko Lendakaritarako?

—Nik ez nuen egundaino Diputazioko Lendakaritzara iristerik pentsatu, nahizta zenbait aldiz komunikabideek hala adierazi. Baina, orain, aukerazko kargu gertatu delako lendakaritza hori, eta adiskide batzuek leun bezain estu hala eskatu didatelako, neure burua eskaini dut kargurako, aukera batetik berekin dituen arriskuak gogoan izanik ere.

Baina egokiera egokiera, eragin ditudan arrazoi sakonak honako hauk dira: gizartea zerbitzeko grina —horrek erabili nau nere Irungo Udaltxearen buru egon naizenean ere—; neure Gipuzkoari diodan maitasun bihotzekoak eta hezurretaraino euskaldun izateak; eta gure kondairaren betiko eskakizunen arabera nere espainiar izateak, gaur Erregeren mensaiean erdi-erdian sartuta dagoen Kondaira horrenak, alegia.

—Zerk bereizten zaitu, zeure ustez, beste lendakari-gaietatik, nahiz ideologia kontuan nahiz giza-alderditik?

—Ez naiz jardun ideologiko bereiztasunen bila besteeikiko. Beste biak eta ni, oraintsu bukatua dugun administrazioaren zerbitzari izan gara Elkarte

berean. Baina hori bukatu da, historia da jadanik, ni baino dinago direnek esan dutenez.

Giza-alderdiko bereiztasunak, berriz, beste norbaitzuek bila ditzatela. Famili-maitea naiz eta harentzat bizitzeko gustatzen zait, norbaitek zerbaitek duenean hartaz hitzegiten ahaleginduz, inundiz ahal bada, gizarte aldakor honen arabera familiaren izaera moldatzeko.

Nere adiskideen adiskide naiz, eta norbaitek etsai banau, nahiago izaten dut ez jakin, nere izateko moduak nor-nahiri laguntzera naramanez gero.

—Zein dira gaur Diputazioak daduzkan arazo nagusienak? Zein da zuk gehiena landu nahiko zenukeen alderdi, Lendakari aukeratutako bazintute?

—Diputazioaren arazo nagusiak «regimen especial» delakoaren ingurumari izango dira oraingoz. Jakin bedi hala ere, nahizta garrantzizkoa izan norbaitzuentzat garrantzitsuena dirudien ekonomia alderdia, badela beste zenbait, hala nola barne-eraketa, autonomia, Junta Jeneralen bidez herriak parte hartzea elkartearen zereginetan eta abar, ekonomia bezain garrantzizkorik eta, nolabait, haren arima izan behar duenik.

Batez ere, Ayuntamentuak probintziako zereginetan sarrerazten ahalegindu nahiko nuke, hoiien harremanak erraztuz eta leunduz. Probintziako hiri bateko Alkate naizenez eta Elkarte-batzordeko buru, ezagutzen ditut zuzenki eta senditzen barnetik ayuntamentuen arazoak.

—Gaurko Dipuazioek badutela uste al duzu, antzinakoek zuten itzalik? Ezetz uste baduzu, zergatik dela derizkiozu?

—Itzala, efikaziaren ordaina dela uste dut nik. Eta efikazi kontuan asko esan nahi dute dauzkan sarrerak. Ikus daitezke zein izaten zituen aintzina Diputazioak eta zein izan dituen bukatu berria dugun azken aldi hontan. Baina sarrerak sarrera, nere ustez efikazia izan du Dipuazioak, zeukan presupuestoaren arabera egin dituen lanetan. Pentsa gero, publiko izeneko presupuestoa zuen arren, pribatua izan balu bezala ibili dela: Amnistrazio zentralak erabakitako sarreraren arabera kalkulatu behar izan ditu bere gastuak.

—Gaur egiten den aukera-modua iruditzen al zaizu hoberena? Zergatik?

—Gure Probintzian, lehen egiten zen bezala egin behar litzatekeela iruditzen zait Lendakariaren aukera: Herriak aukeratutako Junta Jeneralek aukeratu behar luketela Diputazioko Lendakaria.

—«Concierto Económico» berriro ezartzeak zer dakar berekin? Zertan lagun diezaioke gure probintziako ekonomia?

—Bentaja bat, lehen aipatu dudan presupuestoa eta efikazia kontua da. Horrekin bakarrik kenduko liratekeela uste dut oraingoko bere inbersionetan izan dituen mozketak. Nik esan behar banu, ezarri behar diren zerbitzuak ezartzeko dirua, zerbitzu hoiien premia sortzen duten sektoreek emango lutekenarekin bilduko litzateke.

Uste dut, gainera, konzierto hori gaurkotuz, gure gauzen antolaketa egokiago egin daitekeela, han edo hemen beharrezko den zenbait lantokiri lagunduz, edo-ta premiarik ez dagoen lekuetan ezartzen den beste zenbaiti karga haundiagoak botatz.

Hala ere, konziertoa, bukatu dugun kondairaldi hau ongi bukatzeko genuen beharrezkoena da.

—Probintzia bakoitzari bakarka erantzuteko partez, ez al litzateke hobe Euskal Herri osoarentzat erantzun bat lortzea, Nafarroa barne?

—Ez dut uste Euskal arazo hori batean hartzea arau juridiko baten esku dagokeenik. Nahizta elkartzen gaituzten sentimentu batzuk gogoan izan, badela uste dut diferentziarik aski, osoko erantzun bat pikutara bial dezakeenik. Berezko eskualde dugun hau, Bardulia, indartu behar dugula uste dut eta poliki-poliki elkar-lan batzuk hartzen ahalegindu, elkartzen gaituen guzia indartu dezagun eta bakantzen gaituen hura jan. Horrela, poliki-poliki eta eten gabe lan eginaz, uste dut, luzaro gabe ikus daitekeela gure Eskualde hau beste probintziekin bateratua.

tzen al da, zure ustez, kultura euskaldunaren alde egitea eta euskara indartzen saiatzea?

—Estatuari baldin badagokio nazio-ko kultura babestea eta indarerraztea, bera nazio horren ispilulu delako, eta

—Bilinguismo kontua, nola ezarriko zenuke gure artean?

—Egundaino ez zait gustatu erantzunak asmatzen ibiltzerik, eta, are gu-
tiago, bilinguismoa nola gure artean, galdegiten didazunez gero. Berriketa da ba hori! Lehen esan dizut euskara

**«Nere adiskideen adiskide naiz eta norbaitek etsai ba-
nau nahiago izaten dut ez jakin».**

gero kultura hori herritar guzietan banatzea, Diputazioari ere badagokio bere saileko gizonek gizaldiak barrena egin duten kultura babestea eta indartzea. Bera baita, izan ere, bere sailaren ispilulu eta aministratzaile. Eta hizkuntza bada kultura horren bide garrantzitsuen edo beharrezkoena —folklore, musika, literatura eta abar ere barne diren arren—, badagokio Diputazioari Euskararen alde

jakitea beharrezkoa dugula geure kul-
tura ahogozatzeko; baina bilinguismoa nola beharko lukeen esaten hastea, atrebentzi itzela litzateke. Nik esan diezazukedana, hauxe da: Diputazioak, nik dakidanez, lehen ere, orain baino giro txarragoa zenean, pauso haundiak emanak badituela hortan, eta ni au-
keratzen banaute, arreata bereziz zain-
duko dudala gauza hori, utz ezinezkoa baitugu, guztiok geure kultura sakon-
du dezagun eta gure ondorengoei pasa ahal izan diezaiegun.

★ **«BAINAN BILINGÜISMO NOLA BEHARKO
LUKEEN ESATEN HASTE, ATREBENTZI
ITZELA LITZAKETE».**

—Zer pentsatzen duzu momentu honako politika-egoeraz? Zer ekar dezake aldaketak Diputazioen eginkizunerako?

—Interesgarria iruditzen zait oso momentua, eta aldi berean, eskakizun-
ez bete nahiz Elkartentzat eta na-
hiz gipuzkoar bakoitzarentzat. Probin-
tzia osoari begira, Diputazioa dela uste
dut giltza.

—Oraingo Gobernuaren «Real Mani-
fiesto» hortan ageri den eskualde era-
ketan zer dagokie Diputazioei?

—Gobernuko Lendakariaren progra-
ma ikusi beharko lehenbizi, galdera
horri erantzuteko.

—Partidu-politikoak izateko askata-
sunaz zer uste duzu? Asoziazio bidea
nahikoa al da?

—Gobernuko Lendakariak esan due-
nez, gure Erakunde demokratizatzeko
hortan eginkizunik haundienetakoa du-
te partiduek. Baina nere iritziz, Dipu-
tazio eta Ayuntamentuen eginkizuna
aministratzioa denez gero eta politikaz
landa dagoena nolabait, demokratiza-
tzearen lehen pausotan, hau da, dipu-
tazio eta ayuntamiento mailan, ez dut
uste hartarainoko garrantzia dutenik.

—Diputazioaren eginkizunetan sar-

lan egitea, gure eskualdean lan egiten
duten guziek gure kulturaren jabe izan
ditezen.

★ **«Ayuntamentuak
probintziako zeregi-
neta n sarrerazten
ahalegindu nahiko
luke».**

ATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10 - Urrutizkiñak: 41 77 51 - 42 27 00

DONOSTIA

Altzaga Ikastetxea

✿ Deustu, Lejoa eta Erandioko ikastola berria.

Urtarrilaren 24ean, ofizialki inauguratzeko da Altzaga Ikastolaren ikastetxe berria.

Ikastola hau, duela sei urte Erandioko Altzaga hauzoan hasi zen, eta geroztik bere abiada etengabea izan da urterik urte.

Gaur egun, legearekiko betekizun guztiak burutuak ditu, bai hazkuntzari dagokion aldetik, eta baita —ikastetxe berria dela-ta hain zuzen— ikasgelak eta gainerako zerbitzuak eraikitzeari buruzko baldintzapenak ere.

LEHEN URRATSAK

1969 urtean, Guraso Elkartearen Irakaskintza Kooperatiba bat sortarazi zen Erandion, ikastola bat nolabait aurrera atera nahi asmoz. Sortzaileen artean ez ziren guztiak guraso, ez zuten beraz familia baitan euskal hazkuntza eta irakaskintzaren problema jasaten, baina denak ziren, ordea, euskal kultura eta hizkuntzaren etorkizunaz kezkatuak.

Lehen biltzarrak «Ibaimendi Arte» elkartearen inguruan eratu ziren, eta hamabost bazkidek baino ez parte hartu zutenetiko lehen Biltzar Nagusiaren ondoren, Lan Ministeritzak koperatiba bezala onartu zuen 1970 urtean.

Harako koperatiba hura kontsumotakoaren artean sailkatua izan zen, garai haretan legeak ez bait zuen irakaskintza koperatiba motarik suposatzen.

GEROZTIKO ABIADA

Grafikoan ikus daitekeenez, ondoko urteetako abiada atengabea izan da. Urtero urtero, ikasleen kopurua gehitzen etorri da, bai eskolaurrean sartu diren ikasle berriez eta baita inguruko herrietako ikastoletatik gehitu direnez ere.

1969-70 ikastaroan, bederatzi haur, andereño bat eta hogeita bost bazkide baino ez ziren arren, hurren urtean ikasleak berrogei izan ziren eta bazkideak lauogei. Eta 1971-72 ikastaroan, berriz, ikasleak berrogeita hamasei eta bazkideak lauogeita hamar.

Ikasleak gehitu-ala, ikasgelak ere gehitzen joan ziren Obieta kaleko hainbat etxe-bizitzatan zein Erandioko San Agustín parrokiako geletan.

1972-73 ikastaroaren haseran, Lejoako Elexalde Ikastola Erandioko Altzagarekin elkartu egiten da, eta hurrengo ikastaroan, berriz, Deustuko guraso talde bat ere Altzaga ikastolara pasatzen da. Honelatsu, hiru herrietako gurasook ikastola bateratu bat osatzen dute eta ikastetxe berria eraikitzeari ekin.

IKASTETXE BERRIA

Gauza jakina denez, 1971 urteko legeak edozein eskola motak bete beharko dituen baldintzak finkatzen ditu, bai kokatzearen aldetik (instalazioak, zerbitzuak etab.) eta baita irakaskintzaren aldetik ere (irakasleak, ikasleak, pedagogi sistimak etab.).

Legeak nahiz koperatibaren hazkundeak berak eskatzen zituen baldintzak bete beharrez, Erandion bertan 4.000 m.² erostea pentsatu zen kolejo bat eraiki ahal izateko. Baina asmoak ez zuen aurrera jarraitzerik izan, Bilboko Udaletxeak ez bait zuen baimenik eman.

Ondotik, lurrak Lejoan erostea erabaki zen, Bilboko munizipiotik «hanka» egitearren eta baita herri honetan eskola postu guti zegoelako ere. Ondiz muno gainean dagoen Iturriena baserria (gaur «Abadene») eta bere lurrak erosi ziren, 5.400 m.² guztiz.

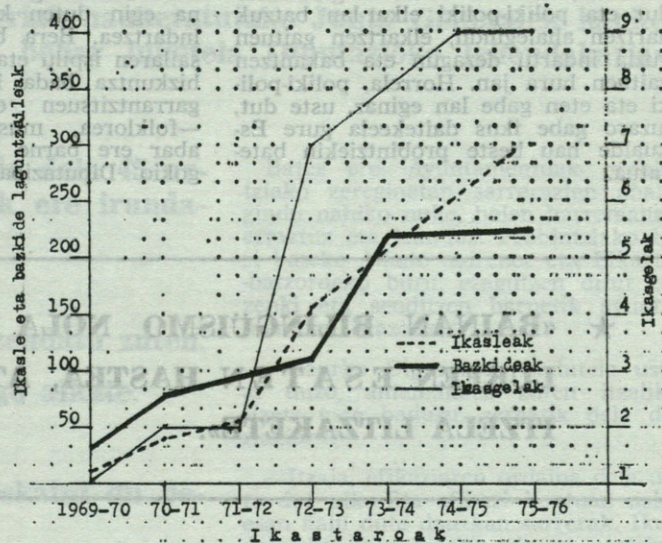
DIRU ARAZOA

Diru arazoa ez da garrantzitsuena baina bai larrienetako bat edozein ikastolarentzat. Hauzi honetaz, Altzaga

Ikastola Lan Kide Aurrezkiaren bitartez baliatu izan da neurri handi batetan.

Arrasateko erakundearekin harremanetan hasi zen, eta 1973 urtean, koperatiba zenez gero, haren babespean bazkideku zen.

Altzaga Ikastolak lau kreditu ditu gaur egun eskatuak. Hiru Lan Kide Aurrezkiari, guztiz hamazazpi miloiko bi dagoeneko emanak eta zazpi miloiko beste bat oraindik gestiotan. Denera hogeita lau miloi beraz. Laugarren kreditoa Eraikitze Kreditu Banketxeak emana da, 12.620.000,— pta. hainakoa, hogeita hamar urte barruan ordaintzekoa.

Guzti honekin eraikia da ikastetxe berria. Lan Kide Aurrezkiak batzorde bat azterketa bat egiten ari da, finantziario bideak nola egin ikus ahal izateko.

GAUR EGUN

Hainbat ikastolaren ametsa egia bihurtu da iadanik Lejoan. Obrak erabat amaitu dira. Eskolaurreko 120 eta H.O.H.-eko 320 ikasleentzat leku haina du. Jangela martxan hasia da ikastaro honetan, eta inaugurazio ofiziala urtarrilaren 24ean izango, goraxeago esan bezala.

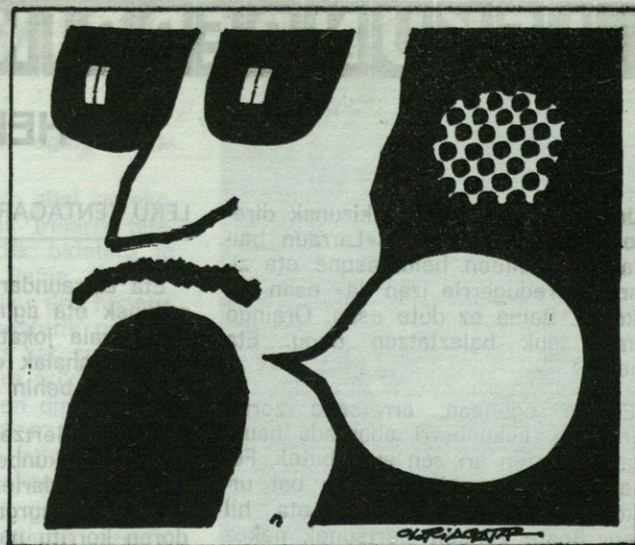
Giro onik bada, gurasoek hein batean parte hartzen dute, irakasleekin harremanetan, eta beste zenbait gauzaren artean, elkarren arteko pedagogi batzorde bat burutu nahi lukete.

**GIZON, EMAKUME
ETA HAUR
MOLLARRI
JANTZITEGIA**

lñurritza

Zarautz

GIPUZKOAKO ARTISTAK TERRORISMOAREN AURKA

Euskal Herrian inoliz berri pozgarririk izan ohi dugu. Dena ez da ilun. Bada asmo onik eta gogorik gure artean. Zilipurdika berderen aurrera goaz. Ez dugu pesimista izan behar. Etsitzeko arrazoirik ez dago.

Oraingo honetan Gipuzkoak zenbait artisten ekintza da nere pozaren arrazoi. Zenbait artista esan dut baina ez pentsa bat eta bi direnik hogeitamarretik gora dira, ain zuzen, ekintza horretan parte hartu dutenak. Eta hori ez da txantxetako.

Aspaldi honetan Gipuzkoan eta Euskal Herriko beste zenbait lekutan bezala dendarri, tabernari, legegizon, liburu saltzal-

leak eta abar nahiko galera izan dute. Ogibidea hilabete batzutarako, bonba batzuk bitarteko direla, galduta ikusi dute.

Ekintza nazkagarri horiek gure barruak sutu dituzte eta herriak erantzun ere erantzun du. Esaten dudanaren lekuko Antiguoko hauzoa dugu. Diruz eta lanez hauzo honek ederki lagundu du.

Zirrara horren ondorio orain beren obrak erakusketa subasta batera eramaten dituztenak Artistak ditugu. Subasta horretatik aterako den dirua bonbak direlata galerak izan dituztenei laguntzeko izan da. Gure ustez diru mordoxka bat aterako da. Izan ere hor erakusketan azaldu di-

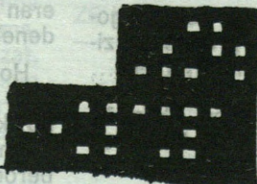
ren obrak ez bai dira nola nahikoak eta gutiagorik ere. Hor azaltzen diren obrak, artistek beren etxean bazterturik zituzten obra direnik ez pentsa irakurle. Kategoriako obrak dira. Artistek momentuan esku artean zituztenak eta zenbaitek etxean asko maite zuelako gorderik zituen obrak ere bai. Eta hori zinez eskertzekoa da.

Obrak Donostiko Aurrezki Kutxaren kultura gelan egon dira. Barka, gaizki esan dut, izan ere, nahiz eta ala adierazi, ez baizira gelan egon gela horretarako sarreran baino. Egia esan, artisten ekintza honek beste leku egoikiago bat eskatzen zuen. Zer egingo daba. Denek ez dute berdin sentitzen eta pentsatzen.

Badakigu ordea herriak nola erantzuten duen. Adi-

bide egokia ere, atzo, erakusketa ireki zen eguna, zenbait jende erakusketa ikusten ibili zen. Jendea gelditu ere ez zen egin. Etengabeko joan etorria. Agortu ezineko jarioa. Horrenbeste jende ikustean bonba ihartzen ari direnek zerbait pentsatuko al dute, pentsatzeko gauza baldin badira behintzat!!

Bien bitartean antolatzileei eta artistei zorian.

OLIVIA

MUEBLES
URRETA VIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 48

GAZTEIZ (Vitoria)

HERRIA BERE ONETIK ATERA DUTE

Joan den asteko gertakizunak direla-eta, organo ofizialek «Larraun bailarako biztanleen heldutasuna eta zibismoa eredugarria izan da» esan zezaketen. Baina ez dute esan. Oraingo hantzen guk baieztatzen dugu. Eta zinez.

Errege egunean, arratseko zortzi t'erdietan, Lekunberri abantada haundian igarotzen ari zen auto batek, Felipe Goikoetxea hirurogei ta bat urteko gizasemea, harrapatu eta hil zuen. Beste zenbait pertsonak nekez salbatu zuten burua azkenengo momentuaz alde batera salto eginaz. Bilduta zegoen jende multzoa haundi samarra zen, herria alaitu nahiean zebiltzan txistularien inguruan.

Istripu hau dela-eta, Lekunberriarrak sututa zeuden. Gertaera lehenbizikoa balitz, eguneroko ogi diren ez-beharren artean beste bat izango litzateke. Baina Feliperen aurretik asko izan dira bizia gupil tartean utzi dutenak Lekunberri. Gau bertan hasi zen Lekunberri eta Larraun bailara osoko errebolta txikia. Jendeak gertatutakoa komentatu eta konponketa arkitu beharra adierazi nahi zuen.

Goizeko ordubiak arte luzatu zen eztabaidan bi iritzi agertu ziren: batzu, hauzia lege bideetatik aurrera eramateko aldekoak ziren; besteek, ordea, beren onetatik kanpo, erremedia herritarrek jar zezatela eskatu zuten; «Hartu pikotx eta pala eta karreteran zuloak egin. Horrela, auto eta kamioiak geldiroago pasatuko dira herriitik». Orduak aurrera joan eta iritziak ez ziren bateratzen. Eta zatituri indar gabe gera zitezkeela oharturik, erabaki hartzea biharamonera utzi zen.

Lehenengo bilera hontan, eta guztien artean, zorigaztozko lasterduraren emaitzaren zenbaketa egin zen. Azken zortzi urte hauetan bederatzi pertsona hil dira:

1975-ean Felisa Baleztena leitzarra; aurrengo urtean Martin Zarranz; 73-eko Otsailean haur bat: Arantza Baleztena; lehenago Martin Ezkurdia, Joakin Irañeta, Francisco de Vicente... Zerrenda luze honek azken hamabost egunotan ugalpena ezagutu du: Abenduaren bukaeran Donostiako ume bat (ez zen inor gogoratzen haur honen izenaz) izan zen biktima. Eta handik hamar egunetara, lehen aipatutako Felipe Goikoetxea.

Zer esanik ez, kolpe eta talka ari-nagoen ondorioz zaurituak kontatu ezinak dira eta erraz topa ditzakegu Lekunberri.

LEKU TENTAGARRIA

Eta Larraundarrak asetu dira. Arduradunek eta agintariek ez badute behar bezala jokatzeko, prest daude beren eginahalak egiteko hildakoen llista tristea behin betiko buka dadin.

Denek ulertzen dute zein tentagarrri den Lekunberriko rekta Tolosatik datorren gidarientzat. Azpirozko maldak, mila bihurgune eta errebueltak ondoren korritu nahi duten autogidarien pazientziarekin (hau da, guztienarekin) bukatzen du. Eta zer hobe, kilometro luzeetan gordetako tentsioa askatzeko, autoa ahalik-eta abiadura azkarrean jartzea baino? Begien aurrean ikusten duten eta Lekunberri zeharkatzen duen bide zuzena bikain iruditzen zaie azeleradorea hondoraino zapaltzeko.

Baina hemen ere badira galtzaileak eta beren haserre ez da nolanahikoa. Zirkulazioa motelagotzeko modurik egokiena bilatu nahi, eta Felipe Goikoetxearen hileta ondoren eliz atarian bildu ziren Larraundarrak. Buruak bezperan baino lasalago zeuden, baina hala ere, kezkak erabaki ausart bat hartzera bultzatzen zuen jendea. Berriro bi jarrera agertu ziren: zuhurrena, lege berrenean jarraitu nahi zutenena, eta bestea, ekintza konkretu batez erremedia jartzearen zale zirena. Gora-behera batzu ondoren, bi ikusguneen bitarteko erabakia hartu zen: Diputazioan jestioak egiteko komisio bat izendatu, baina jakinaraziz herria ez zegoela brometarako eta 48 ordu barrenean konponbide egoki bat arkitu behar zitzaioela; horrela ez balitz soluzioa bailarakoxek ezarriko lukete.

Elkartasuna zen giroaren nagusi eta larraundarrak ohartu ziren indarra beroiek zeukatela. Abiadura geldiroagotzeko posibilitate batzu proposatu ziren: lurrean ebakiak egin, hiltzeak...

Eskakizunak izkribu baten idatzirik, hamar pertsonak osatutako komisioa Iruñiara jetxi zen Diputadoekin hitz egitera.

BARIANTEA

Elkarriketaren berri emateko, herri batzarrerako deia zabaldu zuen alkatetik. Esan beharra dago, alkatetik, Chasco jauna, ez zela atzean geratu asmo azkar eta radikalak proposatzeko orduan.

Eta, larunbatean, batzarra. Ordurako asmoak eta ideiak ondo aztertu eta sakonduta zeuden. Inpresio haundia egin zidan eztabaidaren mailak. Hizlariak, errespetuz irizpide desberdinak azaldu eta xehetu zituzten. Denek adierazi zuten, prediku luzerik gabe, problema egiaz konpontzeko asmoa eta hitz ederrekin ez zirela konformatuko. Hiltzeak, eta zuloak legeak debekatzen dituela ikusirik, garrantzizko ideia bat agertu zen: bariantea.

«Bariantea nahi badugu, hau da eskatzeko momentua», esan zuen alkatetik; Batzuentzat bariantea zen herri-rako soluzio bakarra.

«Baina jakinaren gainean egiteko dagoen autopista hemendik pasako dela, honek kenduko digun 80 metroei gainera, bariantarako beste 30 metro galtzen baditugu, non sartu ganadoa?».

«Gainera bariantea egiteko guxtienez bi urte itxoin beharko genuke. Eta bitartean?».

«Kontuan hartu behar dugu Diputazioak ahalik eta proposapen luzeenak onartuko dituela. Zenbat eta luzeagoa epea, are hobe. Baietza eman, gero ezer ez egiteko».

Arrazoi hauekin gehiengo bariantearen aurka agertu zen. Beraz, irtenbidea oraingo karreterarekin bilatu beharra zegoen. Proposatu eta onartu ziren medioak hauek izan ziren: abiadura mugatzeko seinaleak, zebrabideak, autoak elkarri ez aurreratzeko marra eta espaloiak.

Batzuei ez zitzairen nahiko iruditu: «Erraz da seinaleak jartzea, zailago konpliaraztea» - «Guk konpliaraziko ditugu. Geure autoak astiro eramaten baditugu atzetik datorrenak beste horrenbeste egin beharko du». Burrakalariagorik ere ba zegoen: «ordu larrietan, Maileak delakoaren irteran traktoreak atera behar genituzke denek ikasi arte nola pasa herriitik».

Honela bukatu zen batzarra. Herriak bere nahia agertu zuen, baina bat baino kopetilun zegoen: «—Hau ez da orain hiru eguneko iritzia. Momentu beroenetako asmoak ahuldu egin dira. Gure erreakzioari esker Diputazioak edonolako konzesioa egin zezakenean, dirudi herriak zuhertasun aldera jo duela».

Dena dela, badakizu irakurle!, Lekunberriatik pasa behar baduzu, zoaz lasai, ez dadin gerta Joxemari, Lekunberriar agurearen profezia: «Badakit urrengo bat egongo dela, eta ni neu izango naiz».

M. BUJANDA

BULEBAR IREKIA

Notizia, Elgoibartik zehar, Orensetik datorkigu.

Hango E.G.B. Maisu Eskolako Zuzendaritzak, ingelesko irakaslea izendatu du, gailegozko ikasaldiak eman ditzan.

Ingelesko irakasleak berak aitortu du ikasleen artean, berak ez dakielako gailegoz tutik ere, ordena kunplitu baizik ez duela egiten, eta bere alde-tik ahalegin guztia egingo duela.

Ikasleek protesta adiarazi dute. Zuzendariak erantzun die, berriz, ez dela inor «gailegoz lizentziatua», eta «gailegista bat izatea ez dela nahiko». Gainera, orain ikasle eta gero E.G.B.-eko eskolamaisu izan behar dutenek, onenean Galiziatik kanpo ihardun behar izango dutela, eta ez dutela, beraz, gailegoz jakin beharrik izango.

Hazkuntza Ministeritzak eskugarbitzea egin du, eskolako zuzendaritzaren arazoa dela esanez. Ikasleek, aldiz, berei eta Galizia guztiari adarra jotzea dela salatu dute, eta eskari bat bakarra egin dute, hau da, gailegozko klasea gailegoz dakien batek eman dezala.

Regioen intransijentziarekin ez dago, gero, bake egiterik!

EUSKALDUNAK ISRAELERA

Bilbotik Iruñera, Euskal Herriko hizkuntzalariek aipatu dute: Euskal hizkuntzalari talde bat Israelera joana da hebreoaren berrikuntza aztertutik nahirik, eta euskararekiko ondorioak jasotzeko asmotan.

Guk dakigunez, inor ez da oraindik Israelera joan. Joateko intentziorik badela, bai. Joan denik ez, ordea.

Ideia, Imanol Berriatuaren burutapen bat da. Aspalditxokoa, lau bat hilabete edo. Imanolek ondotoxoki daki hebreo klasikoa, ez baita Biblia itzulpenetan alferrik ibili. Orainsu, berriz, han hemenka zenbait gramatika eta metodo eskuratu, hebreo modernoak ikasteari ekin dio. Ez bide da (Imanolen mailako gramatikoki batentzat, noski) bien arteko desberdintasun handirik, eta badago ere, gure frantziakotarrak menderatu ditutik jadanik izan zitezkeenak.

Hau honela, Imanol Berriatua eta Xabier Kintanaren artean halako ideia bakan bat loratu zen, hots Israelera joan, hizkuntza klasikotik modernorako abiadura ikertu, eta euskararen posibilitateak haren arauera arakatu. IKER taldearekin mintzatu ziren, joan-etorriaren finantziakoa nolabait konpontzekotan (hango berriei pare bat liburu argitara zitekeen), eta asmoa aurrrera doa, maiatzeko edo, maiatzeko edo, ostatuaren arazoa frantzis-

kotarren «hotel katean» egingo delarik.

Noski, osteratzen hau egin ahal izateko, eta tokian tokiko ateak irekirik bilatzeko hainbat diplomatik bidetara jo beharko dela lehenik. Baina, edozein modutan, ez bide da hau era honetako lehen espedizioa (besterik pentsatu arren beti da baten bat aurretik). Zenbait etnia eta kultura txikitako batzordeak, joan izan omen dira lehena-gotik ere helburu berdinez Israelera, eta ekintza hau oso kontutan hartzen omen dituzte bertakoek.

Bidaia on bat opa diogu bikoteari, eta ea, arrazoi linguistikoak ezezik, hebreoa eraberritzeko behar izan diren arrazoi soziopolitikoak ere neurri handi batetan erakartzen ahal dituzten. Ala beste hau, ordea, «kontrabandoa» ote?

MAISUEN INTEGRAZIOA

Elizondoren hazkuntza eta irakaskuntzari buruzko hitzaldi bat eratu berri da.

Beste zenbait arloren artean, hainbat maisuk gurasoen ardura eza salatu du, hitzaldiaren ondoko elkarriketa irekian. Ez omen da inor berengana galdezka edo jakin nahiz hurbiltzen. Ez omen diete etxera bidaltzen diren boletinei jaramonik ere egiten.

Garzte batek erantzun du, berriz, maisuen aldetik integrazioa eza dagoela. Baztango gurasoen artean erdi inguru trakets mintzo dela erdaraz, eta nahiago dutela maisuekin ez egitea. Zenbat dira euskaraz dakiten maisuak, eta zenbat joaten zaie gurasoei euskaraz hitzeginez? Hau egiten ez den artean, ez duela inork gurasoen ardura eza kritikatzeko eskubiderik. Maisuek ere behar dutela tokian tokiko integrazioaz arduratu... eta ez alde-rantziz.

ZEHARREKO BIDETIK HOBE OTE?

Gure herri honetan kontraesanik ez da, ez, falta. Iruñean, euskara ikasle-

talde batek honako galdera hau egin dio Jon Oñatibia irakasleari:

—Zergatik ez diguzu giputzaren ordezkari Euskara Batua irakasten?

—Gipuzkera ondo ikasten badezute, Euskara Batua ez zaizue kostatuko...

Kontxo, kontxo... estrategia berria ote?

AMATIÑO

FAGOR
edaria
epela dagola?
FAGOR'ek
oztuko
du bereala

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

EUSKAL IDAZLEEN ELKARTEA

Euskal Idazleen Elkartea; aspaldion ez da bildu eta zenbait elkarriketaren ondoren beharrezkoa iduritu zaigu bilkura bat egitea elkarrekin zer egiten ahal dugun ikusteko.

Lehen bilkura, Abenduaren 20an egina izan da eta dotzena bat idazlek parte hartu du.

Hain gutxi izanik, ez da garrantzizko gauzarik erabaki, baina halere abiadura emateko idazkaritza sail bat muntatu da, datorren martxoan idazleen Biltzarrre Nagusia antolatzeko.

Lehen urrats bezala inkesta hau kazeta guztietara bidaltzen dugu, baina, zuk idazle, ez duzu bati bai- zik erantzun beharrik. Zure ezagunen artean, inkesta hau eskura ez duzun norbait ezagutzen baduzu be- harrezko litzateke honen berri ematea.

Zure erantzuna itzultzeko epea otsailaren 15ean bukatuko da. Bestalde, Idazleen Elkartearen parte ukal- teko inkesta hau bete behar duzu, eta ondotik xe- hetasun gehiago bidaliko zaizkizu.

DEITURA

IZENA

IZENGOITIA

ZUZENBIDEA

NON ETA NOIZ SORTUA

OGIBIDEA

NON ETA ZER IKASIA

NOIZ HASI ZARA EUSKARAZ IDAZTEN (URTEA)

ZEIN ALDIZKARITAN IDATZI DUZU

ZURE LIBURUEN IZENBURUAK, ARGITALDARIA ETA

URTEA

ZEIN OBRA EUSKARATU DUZU? NORENA, ITZULPE-

NAREN ARGITALDARIA ETA URTEA

BA AHAL DUZU EGINIK ARGITARA NAHI ZENUKEEN

ZERBAIT

ORAIN ZER PREPARATZEN ARI ZARA

ZEIN LITERATURA SAIL DUZU GOGOKOEN

EUSKALTZAINDIAREN EGUTEGIA

1976 urteko batzar egitaraua egiteran, azken urteotan bezalaxe, kontuan izan ditut gure euskal idazle ospetsuen mendeurrenak. Horretarako Villasante eta Onaindiaren li- buruetan oinarritu naiz. Bestalde euskaltzainen sarrera hit- zaldiak ere kontuan izan ditut, baita arabar euskaltzain ohorezko bati eskainiko zaion omenaldia ere.

Mendeurren bi ospatzen dira aurtien. Bata Zaldibarren 1876 urteko Martxoaren 6an jaio zen batena, Bitor Gari- taonandia hain zuzen ere. «Argia» aldizkariaren zuzendari, zenbait liburu eta antzerkiren egile, bere bizitzaren zatirik emankorrena hemen Donostian eman zuen. Ospakizun ho- netarako prest daude bere laguntza emateko Zaldibarko Korala Elkartea, Balentin Lasuen lehendakari dena, lehen urteetan Gerediagako buru izana, eta baita ere Gerediaga Elkartea. Lasuen jaunarekin mintzatu naiz eta oso gogo handia du Euskaltzaindiak Zaldibarko Udaletxean bilkura bat egin dezan Garitaonandiaren omenetan.

Bestea, Indalezio Bizkarrondo «Bilintx» donostiarrarena dugu, 1876ko Uztailaren hil bai zen. Denok dakizue nor izan zen Bilintx euskal literaturan. Gainera mendeurren honi buruz pausu batzuk emanak dira, eta Donostiako Au- rrezki Kutxaren eskariz Euskaltzaindiak batzorde bat izen- datu zuen Urriko batzarrean, bertsolari batzorde berbera. Uztailako batzarrea Bilintxi eskainia izango da beraz.

Jean-Louis Davant euskaltzain oso berriaren sarrera ere urte honetan egitekoa da. Euskaltzain buru-ordearekin eta Davantekin mintzatu naiz honetaz, eta IV Udako Euskal Unibertsitatearen egunetan egitekotan gelditu ginen, eta Zuberoan bistakoa denez. Lehen aipatutako euskaltzain chorezkoa Odon Apraiz gasteiztarra da, adinean oso au- rrera doana, hainbeste lan egindakoa, batez ere Arabako euskarari buruz. Arabako Foru Diputazioak bere lan osoak argitaratzeko erabakia hartu du, bai bere iker lanak. bai bere hizkuntz harremanetarako gutunak, eta baita «ome- naldia» ere, zenbait lagunak eskainia. Diputazioaren Kul- tur Biltzarreko zuzendariarekin mintzatu ondoren, Hendri- ke Knörr eta biok pentsatu dugu egunik egokiena Apiri- laren 30a dela, hain zuzen ere San Prudentzio Arabako Zaindiaren egunaren inguruan urtero Diputazioak eratzen dituen jaialdien barnean, Odo Apraiz jaunari merezi zaion omenaldia, Arabak, Arabako euskarak eta Euskaltzaindiak eskaintzeko.

Beste akademi batzarrak, ohi bezala hemen Donostian, Gipuzkoako Diputazioan egingo ditugu, urtebikoari azkena emateko, azkenengoa Euskaltzaindiaren Etxean egin daite- ke ordea.

Beraz, gaur proposatzen dudana batzarre egutegia hau da:

Urtarrilaren 2an, arrunta, Donostian; Otsailaren 6an, arrunta, Donostian; Martxoaren 6an, irekia, Zaldibar (Biz- kaian), Garitaonandiaren gorazarrez; Martxoaren 26an, arrunta, Donostian; Apirilaren 30ean, irekia, Gasteizen, Odon Apraizen omenez; Maiatzaren 28an, arrunta, Donos- tian; Ekainaren 25ean, arrunta, Donostian; Uztailaren 21- ean?, irekia, Donostiako Udaletxean?, Bilintxen gorazarrez; Abuztuaren 22an, irekia, Zuberoan, J.L. Davanten sarrera hitzaldia; Irailaren 24an, arrunta, Donostian; Urriaren 29- an, arrunta, Donostian; Azaroaren 26an, arrunta, Donos- tian; eta, Abenduaren 29an, arrunta, Bilbon, Euskaltzain- diaren Etxean.

J.L. Lizundia, Idazkari-ordeak.

BAKOITZAREN EUSKALKIA

Haintzat hartzekoa

Behar beharrezkoa da, gaurko mundu honetan gure hizkuntzak iraun dezan, bai Mungiako edo Elorrioko batek bai Leitzako edo Donostiako batek hitz eta era berdinekin idatzitako edozer irakurri eta ulertu ahal izatea; edo-ta Euskal Herri osoko gizaki guztiok berdin idazten jakin eta idatzi ahal izatea.

Horretarako euskara bat, euskara batua behar.

Nire uste apalez, Euskaltzaindiaren gidaritzari eta askoren ahaleginari esker, lortu zorian edo lortu bidean dagoena da euskara batu hori. Gaur eguneko aldizkari eta libururik gehienak lekuko.

Premiazkotzat jotzen dut ba da, nik behintzat, esandako euskara hori.

Baina joera batzu ikusita, kezka bat sortzen zait. Norakoa, gehien batez eta gehienetan, ikusten dela uste dut. Ez dut uste, ordea, batzuetan behintzat nondikakoa haintzat hartzen denik. Eta hori dela ta, asko eta asko, lortu nahi denetik ez urrun bakarrik, bai betiko bide-galdurik ere geratzen da.

Zehatzago: batzuetan, alfabetatzeko dela, baterako edo besterako idazten denean dela, ez da behar den beste haintzat hartzen bakoitzak nongo euskara egiten duen, ez zein mailatan dagoen.

Eta honek garrantzi handia ere handia duela uste dut. Eta kontuan ez izateak kalte handiak ekar ditzakeela. Ez naiz buruz edo teoria hutsez ari. Hori dela eta, euskara lantzeari edo irakurtzeari utzi dion asko ezagutzen dut.

Euskara batuan alfabetatzeko edo irakurtzeko, ezin dezake bide berdina har bizkaiera hutsa egiten duenak eta gipuzkeraz mintzatzen denak. Bide luzeagoa du, nahi eta nahi ez, bizkaieraz diharduenak gipuzkeraz ari denak baino.

Ez ditzagun ahaz, gero, egia handi. nahiz eta zoritxarreko hauk: euskaraz egiten dugun gehienok analfabeto hutsak garena geure hizkuntza; euskalki batzuetatik bestetara, batzuetan, alde handitxo dagoela; eta, hitzegitean, toki batzuetan batez ere, fonetismo handiak izanik, gehiago urruntzen direla bateko eta besteko hiz-

ketak alkarregandik eta toki bakoitze-ko mintzaera euskara idatzitik.

Ez dezagun ahaz hori hor dagoen gauza bat dela, guk nahi ala nahi ez.

Bizkaiko «analfabeto» batentzat urrutiegi geratzen da euskara batua, haseratik alfabetatzeko edo irakurri ahal izateko behintzat. Eta ahalegina-ren ahaleginez ikasiko balu ere (nori

horretarako, sail batzuk bereiziko dituzte. Kulturaren saila, folkloren saila, hizkuntza saila eta Etxe saila.

eska dakioke ahalegin hori?), errotu gabekoa edo indar gabea gertatuko litzaioke ikasitako hizkuntza arrotz bat bezalakoa zenbait gauzatan.

Milaka adibide jar daiteke esan duan hau argitzeko. Hona hemen bat: «esautsat» esango luke nire edozein herrikidek. Lehenengotatik, hori «esango diot» idazten dela ikasiko balu eta ikusi zenbat horrelako ikasi behar litzuzkeen), bere barruan ez litzuke berez biak lotuko; ikasitako gauza arrotza izango litzateke beretzat. Erraz eta berez, etenik gabe, ikusiko luke, ordea, «esautsat» «esan dausat» edo «esan deusot» dela. Gero, «dauts» beti «di» dela edo horrelako arau orokor batekin errazago eta sakonago lotuko luke bere egunoroko «esautsat» batuko «esan diot» horrekin.

Dena den, uste dut haintzat hartzekoa dela eta, behar bada, ez dela hartzen.

Bidea jarria dago, bai, ez dago denborarik galtzerik. Egia handia. Baina, ez dugu ahaztu behar, batzuentzat ez bizkor ez geldiro joatea dena, beste batzuentzat zorabiatzeko eta galtzeko laingo abiadura izan daitekeela. Bide laburregiaren oztopoak gainditu ezinezkoak izan daitezke, ez bait da beti motzena biderik errazena.

Euskara batuen aurkako ez agertzearren, alfabetatzetik eta euskara lantzetik eta berei ulergarri zaizkien izkribuetatik kanpo utziko ote ditugu, bide labur baina oztopatsu hori gainditu ezin dezakeen eta gerora, bide luzeagoz (bizkaieratik zehar, esate baterako), euskara batuan alfabetatuak izan daitezkeen hainbeste eta hainbeste?

Norakoan asko dira edo gara ados gaudenak.

Nondikakoa: Gizaki eta talde eta euskalki bat edo besteren jabetun bakoitzarena, berezia eta haintzat hartu beharrekoa, ene ustez.

Jo dezagun bada ia mamitzen ari zaigun euskara baturuntz, baina, bakoitza zein tokitan, zein mailatan, zein euskalkitan, zein jakituri mailatan dagoen haintzat harturik.

Juan Bizente Gallastegi

beasain

GABON-EGUBERRIAK

Aurtengo Gabonak nola igaro ditugun ulertzeko, ongi datorke noski, aste horretan zehar egunak nola iragan diren ikustea. Honela bada, bilaren 21-ean (igandez) Gabon Abestien Lehiaketa amaitu zen. Lehiaketa hau, Guraso Elkarteak eratua zen eta 3tik 6rako haur-gaztetxo taldeentzat hain zuzen (3tik, 6 lagunarteko taldeak). Arrakasta handia ukan bide du Lehiaketa honek. Bi mailatan banatu ziren haurrak eta gaztetxoak adinaren arabera, eta 24 talde edo... bilduak omen. Abesti behartua euskarazkoa zen, eta epai-mahaina, Loinaz abesbatzako zenbaitzuk osatua.

Igande horretan, Parrokiarteko Karitasek, urteko kontuen berri ere eman zuen, beste eskakizun bat zuzentzen zuen aldi berean. Dirudienez, ongi erantzun du jendeak eta dirua ere, zerbait geratu bide zaie kutxan. Batz bestea, bildua bikoiztu dela kontu, aurreko urtearekin konparatuaz gero eta horrek, zerbait baino gehiago esan nahi du. Bestalde, berriro ere garbi jartzen zen, alegia, ez dela diru laguntza soilerako bakarrik, edozein laguntza motatarako baizik.

Astehenez, taldeko aitorzak ziren Ama Jasoneko Parrokian. Adierazi zenez, bi hizkuntzetan. Antolaketa, artzipestego mailan eginkoa zen noski eta parrokia guztietarako zen zerbait prestatua.

Gabon egunez, haur eta gaztetxo talde franko ibili zen herrian zehar abesten, zeinen da izotz beltza egiter zuten. Batzuek talde txikitik ihardun zuten eta beste batzuek handitan. Azkeneko modu honetan, ikastetxeata koek batipat. Nahi ere nahi litzateke eta, bikainenetakoak Ikastolakoak izan ziren.

Gazteriari dagokionez, aurtun ez zai gu kalera Olentzerorik. Aurrez banioen noski, ez zegoela gauza zehatzik jakiterik. Umore falta handiegia zen gazteriaren azken boladaz eta nahiz eta egun horietarako bakar bat edo beste espesketik irten den, beste zen bait herritik at barreiatua dabilke edo eta espeskean dagoke. Horiek horrela eta hila bete bereko heriotzak direla bide, meza bat eskaini zen hildakoen alde arratsaldeko 6etan (irratiz eta egunkariz adierazia) eta ondoren, Eliza ongi bete zuten jendetza hura, isil tasunik handienaz hilerrira joan zen. Hango hilobietan erresponstu bana erreztatu eta itxaropenezko Gabon-abesti bat nahiz zibilizazio hau gaitzesten duen beste bat abestuz, bakoi tza bere etxera itzuli zen, sendiko sukalde epelera...

Hurren igandez —abendua 28an— Herri-meza bat eskaini zen 11etan Ama Jasone Parrokian, Isidro Ansorena txistulari ospetsuaren alde. Antolamendua, herriko nahiz Goiherriko txistularien bizkar, gure Txanbo buru ze-

larik. Dirudienez, ez bide zuten egokierarik ukan azaroaren azkenetan hori bera egiteko eta horra, zerandu bezain fin! inuzente egunez.

Hau dugu bada aurtengo Eguberrien laburpen. Hurrengoak alaiagoak ospa ahal ditzagula!

markina

Urte bien mugan, 1975. urteak eta 1976. zubia egiten duten unean, atzerantz begira nago, joan den urte hau nolakoa izan den Markinan aztertu nahirik.

Horretarako, sail batzuk bereiziko ditugu: Kultura saila, folklore saila, gizarte saila eta Eliza saila.

KULTURA SAILA

Alde honetatik, urte hau garrantzi haundikoa izan dela esan dezakegu. Gertaerarik nabariena, behar bada, Profesional Eskolan Irakaskuntzako Kooperatiba berria sortzea izan dela, esango nuke. LEA-ARTIBAI eskualde guztiarentzat garrantzi haundiko pausua izango dela deritzagu.

Merzedeko Ikastetxean ere, orain itzali zaigun urtean aurrerapenik egin da. Iru andereño berri sartu ziren ikastaro honen haseran. Ikastola giroan ibilitakoak dira andereño hauk. Euskera gehiago sartze aldetik ere zerbait aurreratu dela esango nuke. Lehen zuten baino ofizialtasun haundiagoa baten ezaugarriak ikus genitzake behintzat: Euskal testu mordotxo bat sartu zen, eta horrez gainera, ikasgela bakoitzean euskal liburutegi txikitxo bat jarria izan da. 25.000 pezeta gastatu ziren horretan.

Ikastetxe honek, ikastola-ikastola izateko beste bultzada gogor bat edo zerbait behar du, baina ikastetxeetatik berau izango dugu aurrenengoetarikoa.

«Zerutxu» ikastola, 6 urtetik behera txikiena da. Legaren ez beste inoren babesik gabe dago. Kultura Elkarteko bazkideen kuota bidez eta jaialdi eta honelako ekintzatan ateratzen denaz bizi da. Beste aldetik, jator baina bakarrik aurkitzen denez, ez du gaur egun bizitasun haundirik.

«ZERUTXU» Elkarteak, irakaskuntza eta kultura mailan lan ederra egiten duela, uka ezina da. Irakaskuntzan, ikastolari eutsiaz gainera, umeentzako euskal gau eskolak eratzen ditu. Egunez erdal eskoletan dabilizan umeak, euskal kulturaren duten hutsunea betetzeko eraten dira. Taldetxo bati, solfeoa eta txistua ere irakasten zaio, baita auspo-soinua ere.

ALFABETATZEA

Lea-Artibai eskualdeari begira, alfabetatze talde berezi bat sortu da. Ondarrua, Lekeitioko, Amoroto, Murela-

ga, Arbazegi, Etxebarri, Markina Urberuaga eta inguru horretakoak dira ikasle eta irakasleak. 50 edo, hor ari dira, behintzat, jo ta ke. Taldea nahiko aukeratua da. Izan ere, gero beren herrietan eman ahal izateko, irakasle mordotxo bat prestatzeko eratua da alfabetatze hau. Poztutzen gara, esku-alde honek behar-behar zuen honelako talde eragile eta bizi bat eta.

FOLKLORE SAILA

Sail honetan, beste urte batzuetan baino erraztasun handiagoak izan direla esango nuke. Aurreko urte batzuetan, jaialdiak eratzeko baimenak lortzea, ia ezina zen. Azken urte honetan ez hainbeste.

Joan den urtean egin den gauzarik ederrenetzat, Karmen jai ondoren egin zen UMEEN I. EUSKAL JAIA izendatuko nuke. Benetan egun bete eta osoa izan zen.

Ihauterietan, 60 edo 70 urtetan erdi ahazturik zegoen ohitura zahar bat berriztatu zen, lehen egiten zenez berriztatu ere.

«OLENTZERO» ere belaunaldi honentzat behinik behin, ez ezaguna zen, eta abenduaren 24ean agertu zen, Oiz menditik edo ez dakit nondik. Oso ondo hartua izan zen.

Abesti jaialdi eder bat ere eratu zen. Eta azkenez, ezin inondik ere ahaztu, folklore sailean, ZERUTXU Dantzari Taldea eginen ari den lana.

ELIZA SAILA

Pastoral Batzorde bat dago Markinan parroki bizitzaren gidari. Urtean behin, batzordeko erdiak aldatzen dira. Eta urtean behin, batzarre nagusi bat egiten du Gotzaina edo Gotzain ordeburu dela. Batzorde honek, gainera, hilero izaten du beste batzarre bat. Talde askok parte hartzen dute Eliz-ekintzan.

Talde hauek lana, nahiko ona dela esan dezakegu handi-handika. Pastoral Batzordea bera askoz ere motelago ikusten dugu geure iritziz batez.

GIZARTE SAILA

Alde honetatik egin den azterketarik sakonena, Lea-Artibai eskualdeari buruz, Lankide Aurrezkiak egin du. Bertan ikus dezakegunez, eskualde hau atzeraturik dago lan arazoan. Ez goaz orain, honen zehaztasunik ematera, lehen ere horrelako zerbait eginak dugu ta.

Hamar urte barru, beste 1.800 lagunentzat lana emango duten bost lantegi berri sortu nahi dira.

Amaitu berri den urtean, hemengo lantegiak betiko bidetik ibili dira, gorabehera handirik gabe. Bizitasunik handiena agertzen duena, ARRASATE kooperatiba da. Berak du, izan ere, langileriarik gazteena.

Hauk izan dira handi-handika, urte zahar honen ispiluan begiratuz, ikusi ditugunak.

oiartzun

LEHIAKETAK

Arragua hauzoko C.A.S. Aldeguna «II Marrazki eta Margo sariaketa Gaztetxoentzat» eratu zuen Azaroaren 8-rako, sariak 30ean banatuaz. Sariaketa hontan, Irun, Hondarribia, Errenteria, Lezo eta Oiartzungo gaztetxoek harrezaketen parte.

Bestalde, Lartaun elkarteak «Eskolen arteko Marrazki ta Idazlan sariaketa» antolatuta zuten. Bata, azaroaren 15erako, eta abenduaren 15erako beste. Idazlanen lehiaketa hau dela eta, lan onenez (euskaraz nahiz gaztelaniaz eta hitz lauz nahiz hitz neurtuz eginak) liburuxka polit bat osatu dute. Horrela, lanak, gehiago irakurriko dira noski.

OLENTZERO ETA USADIOAK

—Aurten, Olentzero egunean, ez zen gabon abesti edo antzeko lehiaketarik antolatuta, nahiz eta Lartaun elkartearen barruan eta urtearen hasieran, talde bat hortarako prest izan. Zer gertatu ote?

Egun osoan ordea, talde asko ibili zen, usadioa den bezala etxe etxe kantari, gehienak bere Olentzeroakin. Baina, aipagarriena, arratsalde herri osoan zehar ibili zen taldea dela esan beharko. Zahar eta gazte, soinu eta txisturen laguntzaz, eta, nola ez! Olentzero lagun zutelarik, hauzo guztietara iritxi ziren. Ez zen hauzo bakar bat ere baztertu.

Talde honen helburua zera zen: Ikastolaren aldeko diru biltzea. Bada, kigu jendeak oso ondo erantzun zuela, baina ez da diru hutsa (nahiz eta askotan hori gabe ezer egiterik izan ez), baizik eta herri osoan lortu zen eta den giroa. Ez bait zen alferrik talde eder bat, denetarikoa pertsonaz osatua.

—Usadiozko «Dios te salve! ongi etorri! Gabon Jainkoak diyela legiarekin kumpli dezagun urteberriren bezpera eta ondoren lotzen diren koplak, ez genituen gehiegi entzun.

—Azken aldiko beste usadioa, erregenetakoa ere, galtzen ari dela dirudi. Iaz goitik behera jarria edo, kabalgatatxo bat atera zen, baina aurten Olentzerok ahaz arazi du noski. Batekin ez ote dugu aski? Aukera izatea ere ez da gutxi, ez!

CROSS TXAPELKETA

Abenduaren 28an, Gipuzkoako Cross txapelketa ospatu zen gure herrian. Zehatzago esanda, Altzibarren. Egun-karietan irakurri eta jakin izan genituen bertako berriak, baina badut hon-taz zer esanik...

Alde txarra: zabalkundeko paper guztiak, gaztelania hutsez ikusi genituela.

Alde ona: C.D. Herrera eta Lartaun elkarteek antolatutako ekintza hontan, altabozetatik euskaraz mintzatu zirela. Lasterketaren berri gaztelaniaz eta euskaraz entzuteko aukera izan genuen. Lehenengotik, infoxente zen zuz-murra banuen bai, baina ez, tira, oso serio zihuan gauza. Zorionak ba, eta ea hurrengoan karteltxoak ere euskaraz ikusten ditugun.

ALKATE BERRIA, NOR?

Legeak dioen eran, hil honen bukaeran, alkate berria izan behar dugu. Kontzejalek dute hitza; hortarako, ordea, aukeragaiak bilatuz joan beharrean gara. Izan ere, zabaltzen hasi den atearen zirritto hortatik pasa beharko du eta ez da errax izango; baina, denon bultzadaz, ea gizon argi eta herriari begira dagoen bat sartzen dugun.

Kontzejalak direla eta, iazko irailean azken egunetako itxilluen ondorio bezala kanporatuak izan ziren hiru kontzejalak, barrura sartuak izan dira. Badirudi aldaketa ez dela hitz hutsen gelditzen ari. Hori nahi genuke guztiok. Zorionak eta lanera!

errenteria

Aspaldi hontan Errenteriako berriak ez ditudala ematen eta, alfer xamar arkituko nauzue. Ez dut uste irakurleok arrazoi faltarik izango duzuenik.

URTE-BERRI, ASMO-BERRI

Urtea joan zaigu, berriaren atarian aurkitzen gara. Igaro dugu urteak, orain arte nire bizitzak ezagutu ez dituen gora beherak eta garrantzizko gertakizunak eskaini dizkigu. Gertakizun hauek, ondoriorik izango dutenik inork zalantzan jarriko duenik ez dut uste. Gauza bat dakigu argi eta garbi: igaro berri dugun garaia ez dela itzuliko, beste garaia baten atarian aurkitzen garela. Ni neu, iritzi hontakoa nauzue: nahiz eta guk nahi genukeen bezalakoa ez izan, gure ekinak eta giza-posturak, zer ikusi handia izango dutela uste dut. Buru belarri saiatuz, Errenteriako giza harremanak bere bereak dituen moldeak berriztatu behar ditugu, euskal moldeak hain zuten.

Serio eta zentzu osoz egin beharrak gure gain hartzen ez baditugu, alferrekoak izango dira ondorengo malkoak. Horrelakorik gerta ez dadin, har ditzagun asmo berriak.

OLENTZERO AZOKA

Badirudi, herriak dituen arazoak zuzendu eta aurrera ateratzeko, emakumeen aportazioa ongaria zitekeenik

ez zaigula burura ere. Baina, horra, gure herrian gertatutakoa:

Ikastolaren alde dirua ateratzearren, «Olentzero-Azoka» bat antolatzea erabaki dute. Ekintza honek, talde txiki baten laguntzaz ezin du aurrera segi; horregatik, Ikastolako haurren amei batez ere, dei bat zabaltu zitzaion laguntza eskatuaz, danen artean ekintza hau ahalik eta ongiena irten zedin.

Erantzuna oso txalogarria eta zabal- la izan dugu eta gutxi gora behera ehundik gora emakume ihardun dute ekintza hontan. «Olentzero-Azoka» honek hilabete t'erdia iraun da; salmenta berriz, hamar egunetan irekia egon da. Bertan ikusi izan dugunez, era guztitako gauzak salgai zeuden. Lanean ihardun dutenak oso pozik dira, beren izerdiak alferrekoak ez direla izan ikusirik. Jakin dugunez, diru aldetik ere, uste baino irabazi haundiagoa izan dute. Ikastolako haurren amak ez dira nolanahikoak, ez horixe. La bada, beste herriak ere zuten erakusbidetari jarraitzen zaizkien.

zestoa

IKASTETXE BERRIA?

Herrian ikastetxe berri bat eraikiko ote den zurrumurrua atera da. Ez dakigu zertan geldituko den.

Dena dela, HERRIARI, arazo guztia, garbi azaldu beharko litzaioke, izan ere ixilean eta Herriari bizkar eman- da beste zenbaiten kaltetan dabilenari, traidore deitzen bait zaio.

ALFABETATZEA

Lerro hauek argitaratzerako, hasirik dirateke Alfabetatze ekinaldiak baila- ra osoan.

Urtarrilaren 12tik Aste Santua bitar- tean boldatu diren saioak, urrats berri bat urra dezakete Urolaldeko Alfabe- tagintzan. Saiook, Euskaltzaindiaren babespean sortu berri den GAU ES- KOLEN ELKARTEAREN ardurapean eratu dira.

Zerbaiten premian aurkitzen gare- nez, ez daitezela alferreko gerta!

NOIZ ETXERATUKO OTE?

Beste herrietan, indultoa dela bide, zenbait gazte etxera bada ere, gure herri- tik falta zaizkigun bakarrak orain- dik ez bide dute itzultzerik.

Bestalde, amnistia-eskabide baten nahia ere, gero eta nabariagoa dela dirudi.

Ea egia noiz bilakatzen den!

LIBURUXKA

ARGITSU

BAT

Gaurko irakurle lanpetuak zaintsu eta labor nahi ditu liburuak. Ez baita eguneroko ogia!

Pozkarri gertatzen da, horretara, François Fontanen «ETHNISME» irakurtzea. Iaz bigarren aldiz argitaraturik, trinko, mamitsu eta zorrotz azaltzen baitu occitaniar famatuak (P.N.O.-ko Sekretariak) etniari eta abertzale-tasunari buruzko bere teoria. («Ethnis-me», F. Fontan —17,20 FF— Honera eska: Librairie Occitane —Place Mallet— 30200, Bagnols sur Cèze).

1961ean lehenengo aldiz argitara zenez geroztik, kamustu eta xaharkitu ez baina, bere giharretsuan, sendotu eta azkartu egin dela esan daiteke. Eta, gure herri nahasian batez ere, orain dela 14 urte baino behar-rago eta egokiago gertatzen dela.

—oOo—

85 orrialde horik areago laburtzerik ez dago; eta aholku bat baizik ez zait bururatzin: liburua, osoki, irakurtzea.

Fontan, dena dela, ez da batere bel-dur, ez da txalo bila ari; etni-arazoa funtsatzen baizik. Eta hastapeneko hitzetan beretan nabarmentzen da non-dik nora doa: «Mundu guztiko gazte-riari, sasi-sozialismo errogabea, bere-gandik naziokeria atzerakoia bezain ausarki erauz dezan».

Herabetasunik gabe oldartzen zaie «tabu» ei eta modako ideiei: «Kondai-rari buruz eman ohi den azalpen tek-no-ekonomikoa ez da inondik ere azal-pen bat» (17).

Eta gizonaren zapalkuntzari buruz mintzo delarik: «Gehiegitan gutxietsi izan da gizonaren giza-zapalkuntza de-lakoa izaten dela gutxienez klase-za-palkuntza den bezanbatetan nazio-za-palkuntza; alegia, nazio batek beste nazio baten kontra obratu izan duen jazarpena eta zapalketa. Klase prole-tari deriztatenak baino areago baitau-de nazio proletariak» (34).

—oOo—

Pluralista sinetsia, hiru eragile na-gusi antzeman uste ditu Fontanek

Kondairaren hildogintzan: Ekonomia, Hizkuntza eta Setsua. Elkarri iratxe-rik zaizkio hirurok, jakina; baina hiru-rok ere bereziak, berezkoa, eta bakar batetara ezin bilduak. Nazio-arazoa, bereziki, klase-burrukaren kapitulu edo aurpegitzat hartzea zientziaren aurka-kotzat daduka Fontanek.

Gaurko hautakizun nagusia, horre-tara, ez da —Fontanen ustez—, so-zialismo/kapitalismo biketakoa (ikus-kerà honi «gainditua» deritza occita-niar intelektualak), inperialismo/inter-nazionalismo baizik. Zeren eta «klase-sistemak oro, funtsean, inperialis-moaren ondorio baitira» (39). Klase zapalduak, hitz batez, ez ziren, jato-rrian, herri osoak baizik, herri gisa osoki eta beren osotasunean ukatuak eta zapalduak. Klase-arazoa etni-ara-zoaren kapitulu bat baizik ez da.

—oOo—

Nazioa ez du burgesiak sortu —eki-ten dio Fontanek— eta burgesiaren suntsierak ez du beraz nazioa hilko; «etni-liferentzia giza-izatearen oina-rrietatik bat baita» (28).

Gizadia etnietan zatitzen da aurren-aurrenik; eta gero, etnien barruan, klase-liferentziak eta abar sortzen (40). Banaketa nagusia etnien artekoa da.

Hori dela-ta, «Aberriaren askatasu-naren helburua beti nagusitzen zaie gainerako guztiei; eta sozialismoa, de-mokrazia, eta abar, askatasunaren on-doren lortzen. Hain zuzen ere, azke-neko helburu zabal horik aberri-aska-kuntzaren segidan edo azken buruan baizik ez dira inon obratzen» (41).

—oOo—

Etnia, izaki orokorra edo «globala» izanik, hizkuntza ez da soilki, berex, zeruan edo abstrazioen mailan gerta-zen. Beste eragileekin batera aurki-tzen da, ekonomi eta setsu-arazoekin nahasita. Baina etniaren oinarria hiz-kuntza da. Zenbait mendez (Fontanek hiru proposatzen du) hizkuntza bat es-kualde batetan mintzatua ez delarik, eskualde horretan etni-trukea izan de-la uste du. «Herriaren ahotan hizkun-tza agortu denean, nazioa suntsitu egi-ten da» (21).

Inperialismo/abertzale-tasun horien aurkaritza eta burruka, beraz, hizkun-tzaren mailan nabarmentzen dira.

—oOo—

Haratago joanez, etnitasunak fun-tsatzen ditu askotan —Fontanen us-tez— ideologi-mailako «okerkuntzak»: etni-burruka ideologiaz jazten da. Occitaniako «catharismoa», esate ba-

terako, itxuraz manikeismo edo zoro-astrismo izana, occitaniar abertzale-tasunaren soineko baizik ez zaio Fon-tani iruditzen.

Etnien banaketa, hitz batez, ezin sa-konagoa izanik, etnien errespetutik eta benetako internazionalismotik at, so-luziorik ez.

—oOo—

Iritzi sakonak eta zorrotzak elebita-sunaz, «le bilinguisme, cette étape de l'assimilation»; etnia bereko norgabe-tuen jokabide errabiatuaz (Buonapar-te, Stalin, eta hemen aipatuko ez du-dana); anarkismoaz, katolikotasunaz, marxismoaz, eta beste anitz puntuz. Ezin hemen eman.

Honenbestean, beraz, aski bekik. Ene irakurleren batek liburua irakur-tzen badu, aski sari badut horretan.

LARRESORO

MANEX

GOYENETXeren

LIBURU BERRIA

(I)

Azken hamar hurte hauetan ipar euskaldunak berriz, beren baitarik mintzatzen hasi dira. Edo hobeki esa-teko, ezen egundaino ez baitira min-tzatetik gelditu, beren ideiak berriz izkirioz jartzen hasi dira.

Urte hondar hontako «Le Monde» kazetak luze bezain zabal aipatu ditu Enbata mugimenduak ondu eta 1967an argitara zituen idazkiak: «Zer da En-bata», «Euskal Ekonomia» eta «Fede-ralismoa?». Berezi ohargarriak ziren azken biak, gehienik J.L. Danantek eta J. Aramendik moldatuak.

J.L. Danant-en historia ere: «Le Peu-ple basque dans l'histoire». Ed. El-kar, Baiona) ainitz aipatu izan da.

Haatik, Amatiñok joan den Zeruko Argian zioen bezala, publikoari mamiarena hel arazteko bide hobeazakeelakoan, liburu horik guztiak frantsesez, erdaraz, agertu dira. Liburu horiek bai eta beste zenbait ere. Etienne Sallaberryren «L'alienation basque» 1968 ingurukoa, Anolde Luberiagaren «Le destin basque», Beñat Laxague-ren «Herriko Batasuna».

Hoietan senditzen eta irakurtzen ahal da, ipar euskaldunek berriz ere euskaldun bezala pentsatzen dutela beren bizia.

Ohargarri da, ez direla euskaraz agertu hoiak denak. Egia esan, irakurlego baten moldatzea gauza luze eta nekagarria da. Ipar aldeko irakurlegoa ohitua izan da euskara lehengo balioen atxikitzaile bezala, baina ez geroaren edo biharko mintzaira bezala. Frantsesak zuen toki hori, Euskararen balioa gaurko eta geroako, gauza berria baita gure artean.

Hala ere «Ipar Euskal Herria» Jakinek atera liburutxoa (1969) Daniel Landarten argazkiak, kantu eta kantari berriak, «Herria», «Enbata» edo «Euskaldunak» deitu kazetetako zenbait artikulu, azkenaldi hontan «Zabal» agerkaria eta «Hitz» berriagoa, izan dira bide berri baten markatzaileak. «Mende Berri» taldeak, bere aldetik, gaitzeko lana egin du jendea alfabetatuz irakurlego berri baten muntatzeko, hortik, alfabetatzetik, behar baita nahi eta ez hasi.

Sarrera luze hau ematen badugu, Manex Goyenexeren liburu berria zer girotan sortu den agertzeko izan da, bistan da. Hau ere erdaraz idatzia da. «Histoire de la colonisation française au Pays Basque» du bere titulua. Esan daiteke, bilduma bezala eratua dela 85 hosto dituen liburuto hau. Idaz moldearen aldetik ere mintzaira tinko batean egin, titulu anitzekin idazlearen arrazoinamendua erraxkiago segituko.

Franteses historiaren barne-barne-tik, eskoletan irakasten den historia horren barnetik izkiriatur da. Irakurle arrunta interesatzeko arrazoin bat gehiago da hori. Zoritxarrez, ipar aldean bederen, irakurle arruntak gutti ezagutzen baitu bere herriaren historia, eta, anitzek, kanpoko herriena, bereziki Frantziarena.

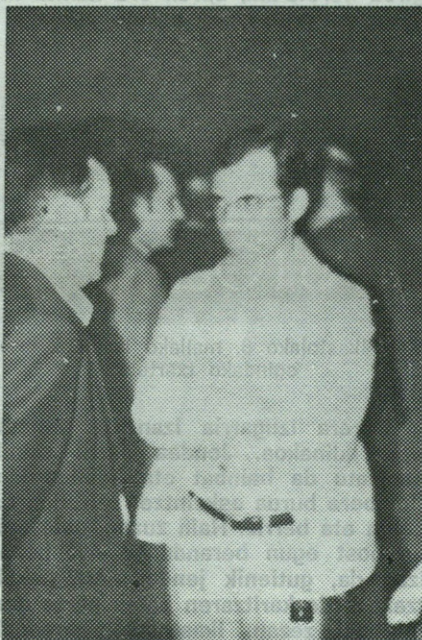
Lehen kapitulu batean, Frantses estatuen zutitza erakusten digu la-burki. Morvan Lubesque bretoinak eta R. Lafont okzitanak ederkiki eta goraki salatu diguten moldean eratua izan baita estatu hau XII garren mendeaz geroztik.

Hemen, Manexek bi izkiriatazailen hoi urratsak segitzen ditu. XIII ga-

rren mendean Okzitaniaren bentutzea, XV garrenean Kaskoinia, ipar Katalunia eta ipar Euskal Herriaren zati batena (Lapuri 1453an), XVI garrenean Bretoinaren bereganatzea. XVII garrenean Alsaziaren aldi, eta XVIII garrenean bakarrik hain aipatua izan den Korsia islaren zanpatzea.

Pena da Manexek, Simone Veil idazle famatua ez duela ezagutzen. Hauek denak Morvan Lubesque eta Lafontek baino aise lehenago salatuak baitzi-tuen (1942 an), bai eta Afrika, Asia eta Ameriketako koloniak konkista hauen ondorio bezala zarela ere bai. Ezen dio S. Veilek, frantses estatua-ren dogma izan da haste-hastetik «Estatua handitzen duen guztia ona da, eta ttipitzen duen edozer txarra». Mora-la horrekin muntatu zen frantses estatua, eta, noski, beste estatu guz-tiak ere bai.

Dena den, Manex Goyenexek ager-tzen du ondotik, frantses estatua zer kolonizatze egin duen lurralde hoietan errepresio bidez eta administrazioe berri bat muntatuz, frantses mintzai-

Zearreta eta M. Goyenex

ra eta pentsakeriak denetan sakatzen zituelarik, bortxaz, tokiko mintzairak eta instituzioak baztertuz edo leher-tuz.

Bosgarren pondu bezala, Eliza Ka-tolikoak zer laguntza ekarri dion fran-tses estatu sortu berriari aipatzen du Manexek, luzaki ere aipatzen. Egia da, Frantziako erregeak elizaren maite-maiteak izan direla, eliza instituzio-nalak beti lagundu dituela, baina eliza

gizon anitz euskal kulturaren alde jo-katu dela garai hartan (Detxapare, Axular, Etxeberri eta abar...) ez da aherentzi behar, Matalasek bere bizia ematen zuelarik Zuberoarentzat. Eliza ofiziala, bistan da, erregearen aldekoa zen.

Ekonomi sailean, dio Manexek, lu-rralde berri hoietako ontasunak lapur-tu eta bereganatu dituzte frantsesek, hala nola Irati, Ortzaize eta Landiba-rreko oihanen aberastasunak.

Kostaldean, Donibanetik Baionarate-ko tartean, euskal burgesia nola sor-tzen den ere aipatzen du Manexek (22-23 hostoak).

Inglesei esker sortzen omen da bur-gesia hau Lapurdin: hiru mendez urrun bizi zegoen ingles erregearen menpe-ko baitzegoen Lapurdi. Beraz, XIII ga-rren mendetik XV garrenera arte, in-glesekin sortu zen burgesia kostalde hortan, XIX garrenean Bilbon sortu zen bezala!

Berriz frantsesak nagusitzearekin (1463), burgesia honek aise segituko omen ditu nagusi berri hauek eta ad-ministrazioarekin kolaboratuko, hala nola Baionako jazarkunde denboran (1641) edo euskal sorginen hauzi ahal-gegarri haren denboran (1609).

Euskal Kulturaren alde deus ez du egiten burgesia honek, frantses kul-turaz lilluraturik baita, eta Joanes Etxeberri Lapurdiko Biltzarrari eus-keraren irakaskuntza galdtzen dionean (1718), ezezko hotz bat ukaiten du erantzun bezala. Haatik, Biltzarrean burgesez beste jenderik ere bazen. Bestalde, iruditzen zaigu, Lapurdiko burgesiak eta herriak erefalta zuena, herri kontzientzia zela. Baina hau ge-roxeago berriz aipatuko dugu. Goazen aintzina orainokoa. Segidan, Goye-nexek euskal burgesia horren ahu-lezia eta beste herri batzuetako in-perialismoa aipatzen baititu. Honek ere, beste gauza batzu esplika bai-titzake.

Kapitulu luze eta interesgarri hau euskaldun jazarkundearen zerrenda ai-patz burutzen da, herriak (burges bat-zu barnean zeudelarik ere) bere nor-tasunaren kontzientzia klaro bat ez izanagatik, erregearen kontra anitz borroka eraman baitu XVII eta XVIII garren mendeetan.

R. KANBLONG

GORKA KNORR-EN DISKO BERRIA

*Nik nahi dudana
er da
orain ahal duguna.
Egurrek mugatu gatu,
Juk jakin behar egokitu.*

Gorka Knorr

Gorka knörrtarak bigarren disko handia (L.P.) argitara eman berri du orainsu, Eguberri jaien inguruan.

Orain dator urtebeteren bat (Elgoibarko Urte Zaharreko Liburu eta Disko Erakusketarako edo) bere lehena, *Ara-ba Kantari* deritzana atera zuela, orain berriki ikerlan mailan 1975 Gerediaga Saria irabazi duena, hain zuzen.

Nik nahi dudana... izeneko disko berri honek, Gorka Knörren kanta motaren epe konkretu bat burutzen du. Hamairu kanta dira guztiz, bere bereak gehienak (bederatzi), herri kanta eta hitzak berriz besteak (hiru), Daniel Landarten «Bertze batekila» delakoaz osatua.

Beste zenbait titulu aipatzekotan, bere «Irteerarik gabeko bideetan», «Jaun Kaputxin» herri kanta eta «Azken agurraren negarra» edota, hobeto esan, «morts pour la patrie» delakoa guztiz ezagunak ditugu Gorkaren ahotan.

Azalaren moldaketa berrikuntzaren bila egina. Kanta hitzak, berriz, hiru hizkuntzatan, egileak eskuizkribuz eskainiak.

Hala ere, Gorkak kanta gilduma berri bat osatzen dihardu. Ez du ares-tian bigarren disoa atera baino, eta hirugarrenaz ari da, dagoeneko, pentsatzen. Maiatzerako irtengo, agian...

*Giltza ematen
ahazten ez bagara.*

IKASTOLAKO TABERNAREN INGURUAN

Joan zen igandean amaiera eman zitzaion Eibarren, abenduaren 19an hazi eta hogeita lau egunetan zabalik iraun duen Ikastolako Tabernari.

Ehintza hau Guraso Elkarteko batzorde batek eratu du, Mogel Ikastolaren alde noski, alde aurretik beste zenbait herritan burutu izan den ideiaz baliatuz. Hala ere, behar bada lehen aldiz da Eguberri jaiak honetarako hautatzen direla.

HERRI ERANTZUNA

Batzorde eratzailleko inork ez zekien, erreferentziaz baino, ikastolen aldeko taberna hauen berri. Arazo interesgarritzat planteatu zen, merezi zuelakoan, baina, agian, beste munduko arrakastatan pentsatzeka. Erantzuna, besterik izan da, ordea.

Herri handia izatearen abantaila eta baldintza guztiak barru, tabernako zerbitzua guraso eta «agiriko» euskaltzaleei ezezik, herriko gastronomi elkar-te guztiei eskaini zitzaion, errazago izango zelakoan.

Hogeita hemeretzi dira Eibarko zen-soan agertzen diren jan-edanetako elkar-teak. Guztiek erantzun dute. Hase-ran batek, zaharregiak zirela eta, ezezkoa esan zuen, baina azken egunetan, giroa berotu-ala, berek ere nahita nahi ez parte hartzea eskatu zuten.

Ikastolako 6. mailako ikasleek egindako txartela

Harrera izugarria izan da. Sinetsi ezin adinakoa. Jendea sartu ezinik suertatu da hainbat eta hainbatetan. Nor bere burua eskaintzen hurbildu da behin eta berriz. Hain zuzen, uste baino bost egun beranduago itxi behar izan da, gutienik jende mota bakoitzeko ordezkartzaren batek parte hartu ahal zezan. Ikastolako gurasoek (guraso diren aldetik alegia) ere izan dute, noski, beren egun aproposa, bai eta artistek, apaizek, deportistek, gazte taldeek, tabernariak etab.

TABERNARIAK

Dena den, txandaren bat edo beste nolabait bereztekotan, tabernariena berena izan daiteke. Ez, behar bada, beren lana estimagarriagoa delako, ikastolako tabernaren kompetentziak inor mintzekotan, tabernariak mindu behar zituelako baizik.

Tabernariak, ordea, jator portatu dira. Beren lana eskaini ezezik, txanda tokatu zitzaion eguneko jan-edan guztiak berek jarri zituzten, errekaudazio osoa, garbi garbi, ikastolarako utziz.

Tabernariak, bestalde, edari banatzaileen arteko kompetentzia morala sortarazi dute, eta bata besteagatik, eta bata bestea baino gutiago ez izatearren, zortziren bat edari-etxetako ordezkariak hainbat produkto eskaini zuten dohan.

PROPAGANDA BIDE

Era honetan, Ikastolako Taberna herri bateko espresabide bateratu baten lekuko azaldu da. Inork ez du nahi izan kanpoan geratzerik, eta guztiok nahi izan dute, aldiz, nork bere burua «barruan» ala inguruan behintzat agertzea.

Goraxeago esan bezala, edari entrepresek pare bat alditan dohan eskaini dituzte beren produktoak, moduren batez edo bestez, jendeak bere eskaintzaren berri jakingo zuelakoan. Eta, despistaturik edo geratu izan direnak, «guk ere» esanaz azkar asko urreratu dira.

Era berean, «txibato» fama ote dutenek ere bertara hurbildu nahi izan dute, gauzak argi eta garbi utzi gurarik.

Gudari batek esan duenez, ikastolako taberna gerra ondoko «euskaltzaleenaren triunfoa» izan da. Euskaltzale izatea, azalez baino ez bada ere, modaz dago gaur egun. Hortik aurrera dira kontuak.

ZINEA

O.D.E.S.S.A.

Europako nolabaiteko zinemolde handi mandiaren giroan, «mass-media» delakoari begira eta arrakasta seguruen bila burutua du Fred Zinnemann zinegileak ODESSA deritzan filmea.

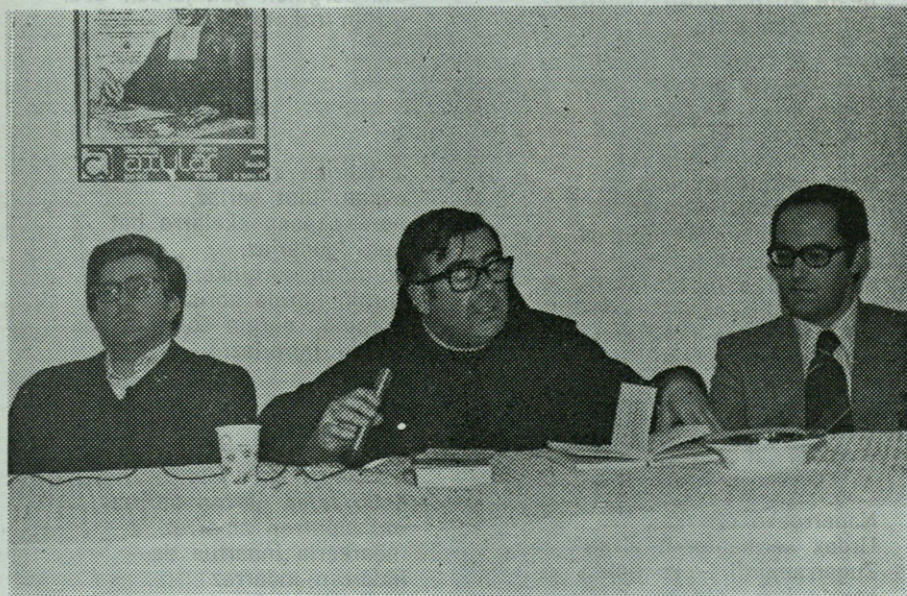
Haria, aspaldidanik datorkigu. Duela bospasei urte, Reuter Agentziako kazetari bat guztiz ospetsu bilakatzen hasia zen bere «Chacal» zeritzan nobela zela eta ez zela. Frederick Forsyth-en obra, De Gaulle zena hiltzeko plangintza baten inguruan taxutua, egiazko materialez zein irudizko hutsez osatua, laster asko izan zen zinemaz ere argitara emana.

Planteamendu berdintsu batez, eta lehendabiziko nobelaren harrera onaren arauera, Forsyth-ek bere bigarren atera zuen, honako bigarren honetan behintzat zer egiten ari zen ondo asko jakinik.

«Odessaren Fitxategia» delako nobelan, aurretiko «Chacal» bezalaxe, erdi egiaz erdi gezurrez asmatua, nazien konzentrazio kanpo bateko nagusi izanaren bila diharduen kazetari baten azterlana kontatzen digu egileak, bai eta Hitler-en garaian SS izandakoen antolamenduaren -O.D.E.S.S.A.-aurrekako estualdiak ere.

Filmea, ingeles-aleman produkzioa da, oraindik orain 1975 urtean amaitua. Bi ordu laburtua eskaintzen zaio ikusleari, irakurleak erabat amaitzeko zazpiren bat ordutan ihardun behar lukeena.

Transzendentzia handirik gabe, jende arruntarentzat propio eginiko filme «on» bat. Nobelaren mamiari erabat atxikia eta mugatua. Espektakulo bezala interesgarria, zinera noizik behin joaten ez direnek ere ikusiko dutena.

Filmearen kokatzea argumendua gertatzen den lekuan bertan. Jon Voight amerikarraren antzezlanak ona, bai Maximilian Schell alemanarena ere.

Gasteizen

AXULAR

Euskal liburudenda berria

Merkatalgo harremanetan, liburuak ez dira, neurri handi batetan behintzat, salerosketako

produkto bat baizik. Liburu baten berezko balioaren gainetik, eskari-eskaintza delako legeak beste ezerk baino eragin gehiago du azken batean.

Eskari-eskaintza delakoaren joko honetan, euskal irakurlegoaren ahuleziak ez du euskal produktioarekiko eskabide dextente bat posible egiten. Informazio ezak ez du ere, bestalde, askorik laguntzen.

ESPEZIALIZAZIO PREMIA

Han hemenka, hainbat eta hainbat liburudendatan ikusten ahal ditugun euskal liburu bildumatxoak penagariak izan ohi dira. Urriak benetan, eta batere kriteriorik gabe osatuak.

Sailkatzean, gauzarik bitxienak ere euskal liburu bezala eskaini ohi dira, eta saltzaileen prestaketa, berriz, lotsagarria. Kasurik ontzonenetan, «de vasco eso es lo que hay» esanaz batera besoa luzatuz amaitu ohi da informazio guztia. Euskal erosleak badu

burudenda berria. Haseraz denetariko liburuak eskainiko ditu, baina pixkanaka pixkanaka euskal liburuaz berezi nahi luke bere lana.

Liburuak ezezik, disko eta grabatuak ere izango ditu. Eta, horrez gain, sotano patxarotsu bat alde aurretik egokitua du, hainbat erakusketan monografiko moldatu ahal izateko, dela, esate baterako, haur liburuaz, dela histori liruburaz, Bikaiari buruzko liburuaz etab. etab. Era honetako lehendabizikoa da Gasteizen.

Axular liburudenda honek sozietate anonimo baten egitura du sortzen, eta hau esan beharra dago, bestela ez legoke eta gure artean horrelako gauza bat aurrera ateratzeko modurik. Oraingoan 150 bazkide dira, bakoitzak 25.000,— pta. jarriak. Bazkide izateko aukera ez da oraindik itxi. Baldintza bakarra, diruaz aparte, «vasquistak» (gutierrez hego aldeko lau probintziak onartzea omen...) izatea da.

LEHEN SAIOA

Inaugurazio orduan, egiaz, jende asko bildu zen.

Lehen hitzak, Zuzendari Batzordearen izenean, Hendrike Knorr-enak izan ziren: ...«mintegi bat izan nahi luke Axular liburudendak, kultur-toki txikia, kezak sortu eta gidatzeko lagungarri...».

Ondotik, Aita Villasante Euskaltzainburua, Axular zenaz mintzatu zen, haren garaiaz, giroaz, GERO liburuaz eta Euskal Literaturaren barruan erreprezentatzen duenaz.

Honako saio honekin ekin zion Axular liburudendak bere abiadari. Hastea lanaren erdia egitea baldin bada, ez da guti egin duena. Gasteizen hamabost milatik gora euskaldun bizl da. Hoik ere ez dirateke guti.

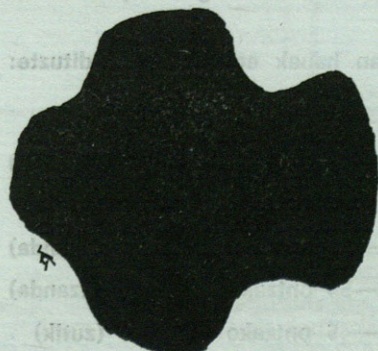
Duela bizpahiru urte, Gasteizen bertan zabaldu zen Cervantes liburutegia berdintsuak, nekea luze eta bizia labor izan du. «Axularrek eta beronek adiarazten duen kulturak, zori hobirik izango ahal du Arabako hiriburu «euskaldun-berrian»!

askotan, soldotako liburuak erosten ari denaren konplejoa.

Hauk honela, gero eta gehiago dira euskal liburuaz espezializatzen diharduten liburudendak, edota, gutienez, euskal liburuari buruzko saila ahalik eta osatuen eskaintzen saiatzen direnak, gaurkotasunez eta informazioz hornituz.

«AXULAR» GASTEIZEN

Hoitakoa dugu urtarilaren 4ean Gasteizen ireki zen Axular izeneko li-

LAZKAO-TXIKIRI

OMENALDIA

Urtarrilaren 25eko eguerdiko 11,30-etan, BALDA pelotalekuan, LAZKAO-TXIKI-ri omenaldia.

Bertsolariez inguraturik ikusiko du, egun horretan, Joxe Miel Iztueta. Agurra ere bertsolari guztiek, nahi duten guztiek alegia, egingo diote.

Baina zortzi bertsolarirekin bakarrik egingo da bertso saioa. Joxe Agirre, Joxe Lizaso, Mitxelena, Igarzabal, Lopategi, Azpillaga, Xalbador eta Arozamena bertsolariek egingo dute omenaldi honetako bertso saioa.

Egun haundia opa diogu Joxe Miel.

Nor aukeratuko ote du jendeak datoren urterako?

IRUIÑEAN BERTSOLARIAK

Kultur asteari bukaera emanaz edo, bertsolariak dira Iruiñean hil honen 18an.

Arozamena, Agirre, Igarzabal, Lopategi, Azpillaga eta Lizaso bertsolariak dira ihardutekoak.

Nafarroa Zaharrak, leku eman die bertsolariei, bere hiri zaharrea.

HAIZKOLARI TXAPELKETA

Donostiako Turismo Etxeak antolatzen du.

Urtarrilaren 18an, eguerdiko 12,30-etan jokatu da Donostiako «Veldromoan».

Australiako hiru, Euskal Herriko beste hiruren aurka da jokoa. Honelako jokoetan ohi denez, zutik eta etzanda ipiniko dira egurrak.

Frank Whiteside, Ken Jackson eta Col. Schafferius australiarrek Arria II, Astibia eta Mindegiairen jokatzeko die.

Lan hauek egin beharko dituzte:

- 1.—45 ontzako 6 enbor (zutik).
- 2.—60 ontzako 3 enbor (etzanda)
- 3.—54 ontzako 6 enbor (zutik)
- 4.—60 ontzako 3 enbor (etzanda)
- 5.—54 ontzako 3 enbor (etzanda)
- 6.—45 ontzako 6 enbor (zutik)

BERTXO BERRIAK "LEXOK" JARRIAK

Doiñua: Xenpelarren, "Aiza i mutil mañontzi"

— 1 —

Sorginei buruz kantuak jartzeko pentsamentuak artuak ditut nola dioten direla kontuak.

Gaurre badira puntuak sorgin pizkorrez zainduak esango nuke oiek direla biurtu santuak.

— 2 —

Bateren batek esan du sorgiñak biurtu saindu, era ortako astakeria nola nabarmendu; baiña susmo txarrak kendu eta sorgiñei lagundu beste kukuak joko liguke egingo bagendu.

— 3 —

Ez nago burutik jota ortikan ondo nago ta, zuek bestela pentsatutzea ez dio inporta; nere gaurko bertso sorta propio dijoa orta azken azkenen nork dun arrazoi aurpegira bota.

— 4 —

Naparroako errixka Urdax xarmentaren aizpa Zugarramurdi txoko polita sorgin lurra aiz ba, igan euskera duk gaizka gutxienean erdixka ire sorgiñen akelarreak on dituk aldizka.

— 5 —

Lenengoz or izandua ez nago ez samindua berriro ere juango natzaio orra agindua; badaukagu zer ondua, zer ikasi, zer landua, ortxe euskeraz ikusia dut alkate bandua.

— 6 —

Ez nuen ifon ikusi eta ez dago itxusi, Alkate jaunen banduak plazan euskeraz ta guzi.

Arriturik nindun utzi norma nork ote zun autsi baiñan sorgiñen kontua zela zidan erakutsi.

— 7 —

Sorgin burugaz izketan jardunik nago kezketan, esaten zidan zer zabiltzate elkarren kasketan, zuek ibilli nasketan etsai gaiztoen ospetan eta sorgiñok guk jardun bear errian ezketan.

— 8 —

Zirikierian ziriaz eskatu diot sariaz, nere ospean akelarre bat bere gudariaz, sorgiñen sorginkeriaz sorgin nazala zoriaz Sorgiñen sorgin sorgindutzea sorgin mirariaz.

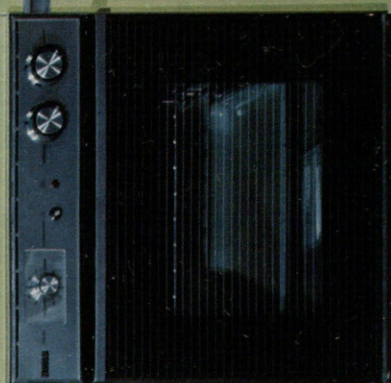
— 9 —

Esan zidan gerran gerrez eta alperren alperrez indarkeria indartua da indarren indarrez malizizko irri parrez utzi ninduen dardarrez, eta erratz bat anka artean anka egin errez.

— 10 —

Beraz gauza ola dago jarraiko ote luzaro? sorgin erriak ikusten ditut aurreratuago, denbora nola igaro badakik sorgin pikaro Orain sorgiñak badirala ez al dago klaro?

Xanti Zabala «LEXO»

Yarey

Gipuzkoan, nor gu baño gertuago?

91 etxe zuretzat urbillago

Izan ere, Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa etxe au duzue Gipuzkoako Kutxetan leenengoa.

Orregatik, gipuzkoarren zerbitzurako beti gertu eta prest egotera beartuak gauzkazu. Auxe da gure egitekorik nagusiena, orretarako sortu zan, batipat, Caja de Ahorros

Provincial de Guipúzcoa 1896 urtean. Gipuzkoarren kutxa duzue Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa, Baduzu arrazoirik, beraz, gurekin elkaturik jarrai dezazun. Utzi ezazu zure uste osoa Gipuzkoan leenengoa duzun Kutxa etxe ontan.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA

